

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXIII - Број 503
Субота, 19. август 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

КУПИО РИМСКО ЦАРСТВО

Године 193. побуњена преторијанска гарда понудила је на продају цело римско царство ономе „ко да највише“. Највећу понуду дао је трговац Дидијус Салвијус Јунијанус Маркус: злата у вредности милијарду динара. Римске легије под Септимијем Севером похитале су из Британије и погубиле „власника царства“.

ВИТЕЗ БЕЗ СТРАХА

Витез фон Ранцау (1609—1650) чија се народност не зна тачно а који се издавао за Француза, био је рањен у разним биткама 160 пута. Он се као плаћени ратник борио за рачун многих држава. Борећи се за Данску изгубио је једно уво, за Шведску је жртвовао — једно око, за Холандију — једну руку, а за Француску — једну ногу. На његовом надгробном споменику биле су уклесане речи: „Он је свуда расипао делове своје тела и своју славу“.

ПО СВОМ ЛИКУ

Изражују своје мишљење о веровању у богове и о томе како су људи измислили њихово постојање и изглед, грчки филозоф Ксенофон (6. и 5. век

пре наше ере), каже: „Кад би волови, коњи и лавови имали руке и могли њима да цртају... онда би коњи насликали богове сличне коњима, бикови — сличне биковима“.

ШКОТСКЕ СУКЊИЦЕ

Шкотске кариране сукњице, такозвани килтови, који су део националне мушке ношње, нису пореклом из Шкотске. Што је најзанимљивије, оне су се релативно скоро појавиле у Шкотској. Наиме, њих је 1745. године донео у Шкотску један француски кројач.

ПРИНЦ — ВАРАЛИЦА

Енглески владар Џорџ IV (1762 — 1830) док је још био престолонаследник с титулом принца од Велса, био је, 1791. године, избачен из црквеног клуба због тога што је варао на опкладама за коњске трке.

У ОВОМ БРОЈУ: Пушоказ

за Јакао, Меноши и Сио

лешу, За јушнике и јус-

шињи, Несрећни дечак

Камино, Маниока и Јајуар,

Распоред часова носорога

АТОМСКЕ ЦЕНТРАЛЕ

Данас у свету ради, према немачким подацима, 17 атомских електричних централа, подигнутих углавном у индустријски развијеним земљама са снагом од око 1.100 мегавати. У Европи, без Совјетског Савеза, има их свега седам: по три у Великој Британији и Француској и једна у Западној Немачкој. Совјет

ски Савез, пак, располаже са четири атомске централе чија је јачина готово равна снази осталих атомских централа у Европи. Највећи број оваквих централа имају Сједињене Државе: шест, са снагом од 735 мегавати. Поред ових централа „Евроатом“ у Европи има 4, чија снага износи 80 мегавати.

У градњи је или пред изградњом 48 нових атомских централа. Већина, 44 укупно, изградиће се или се већ гради у индустријски развијеним земљама, а само у Сједињеним Државама, Совјетском Савезу, Канади и Јапану — 20. У неразвијеним земљама биће подигнуте само четири.

Према овом програму, Европа ће добити 25 нових атомских централа; по девет ће се изградити у Великој Британији и за потребе „Евроатома“, Француска ће саградити четири а Италија три.

СРЕЋА У НЕСРЕЋИ

Да неко падне са висине од 60 метара и остане жив веома је ретко. А ипак се догодило.

Помоћни машиниста жичане железнице Луигери-Бретенфелд у Швајцарској добио је налог да до врха брда пренесе дугачак балван који није могао да стане у кабину па је смештен на њен кров. Машиниста се, надгледајући успут дрво, затворао и одједном стрмоглавио у дубину од преко 50 метара. Путници у кабину су видели шта се збило и одмах обавестили брдску станицу. Главни машиниста је одмах похитао на место несреће и нашао свог помоћника с главом до рамена заривеном у раскреситу земљу падине. Покушаји да га вештачким дисањем поврати нису били узалудни: настрадао је ускоро почео да даје знаке живота, али је остао онесвешћен. Рендгенским прегледом није утврђен прелом лобање нити сличне оштећења на другом месту, али је ипак задржан у болници у Луцерну.

ЗА ПУТНИКЕ У ПУСТИЊИ

Египат лежи у савршеном појасу и главна карактеристика његове климе је велики недостатак влаге. Кише највише падају на средоземној обали, на југу су количине воденог талога мале, док у горњем Египту може да протекне и читав година без капи кише. Због тога вода у читавом Египту представља праву драгоценост. Египћани зна шта је жеђ и увек је спреман да је другоме утоли. Где год је то могуће Египћани постављају дуж путева судове с водом како би путник могао њоме да се освежи и старају се да ти судови никад не остану празни. Путници цене ту добровољну и свесрдну помоћ и никад је неће злоупотребити. Сваки од њих сматра за своју свету дужност да води рачуна о драгоценим водама и да узалудно не утроши ни једну кап јер ће она, можда, другом неком путнику спасти живот.

Шта вода значи за Египат казује нам један, за нас готово невероватан, детаљ из времена прокопавања Суецког канала (1859-1869). Најтеже послове на копању канала обављали су домороци и многи од њих радили су годинама на врелом сунцу, а за то су као плату добијали само воду за себе, а понекад и за чланове својих породица.

За живот египатског становништва одвајкад је река Нил са својим редовним изливањима била од огромног значаја. Није онда ни чудо што је пре 6.000 година у Мемфису 19. јул, дан кад водостај Нила почиње да расте, узет као почетак нове године. У крајевима до којих изливени Нил не допире вода се подиже на виши ниво долинама које понекад покрећу људи својом снагом. Последњих година све се више граде пумпне станице које избацују воду у канале за наводњавање.

ТРАГИЧНА СУДБИНА ПРОНАЛАЗАЧА

У току ноћи између 12. и 13. фебруара 1888. године настојника Јелисејске палате у Паризу пробудио је снажно звончење. Отворио је врата и нашао се пред суманутим човеком бледог лица и зажарених очију.

— Ја сам господ бог и желим светски мир — рекао је. Несрећник је одмах пренет у прихваталиште. Зове се Голар, забележио је полицијски комесар који је по службеној дужности утврдио његов идентитет.

Голар није био нико други него познати француски инжењер и проналазач трансформатора. Свој изум је приказао четири године раније у Торину, када је објављен велики конкурс са наградом

за најбољи систем транспорта електричне енергије. Проблем је био да се на поласку напон електричне струје подигне на 220.000 или 380.000 волти како се успут не би непотребно губила, а да се на циљу напон електрицитета поново спусти на 110 волти.

— Поставићу алтернатор од 2.000 волти у торинској станици — одлучио је Голар. Мој трансформатор ће подићи напон електричне струје и ја ћу је без губитка послати 30 километара даље — до станице Ланцо. У том граду ће струја проћи кроз други трансформатор који ће јој оборити јачину да би послужила за осветљавање дворане у којој ће се налазити жири.

Са многим научницима био је и Голар увече 29. септембра у пространој банкетској дворани у Ланцу. Било је 19 часова. Министри, инжењери и жири су заузели места за столовима осветљеним свећама. Тачно у 19,30 часова требало је да стигне електрична струја и осветли дворану. Време је пролазило а струја није засветлела. Грашке зноја су росиле Голарово чело. Чо је подсмехе око себе. Било је већ 19,45. Изненада, после 20 минута закашњења, јарка електрична светлост заслепила је очи присутних. Одушевљени плесак поздравно је проналазача.

Лисијен Голар је био победник. Али несрећа се ускоро окомила на њега. Није могао да добије потребну по-

моћ и исцрпљивао се у борби против разних имитатора који су му оспоравали право на патент за трансформатор.

— Учините — узвикнуо је 1887. године — да се што пре ти подли подражаваоци осуше, или ћу пресвиснути од јада.

Најтежи ударац му је нанет када је висока награда Волта од 50.000 франака додељена Грамјеу. Неколико дана касније он је пореметио памету и пошао ка Јелисејској палати.

Умро је 26. новембра у својој 38. години. Десет година касније, расписана је јавна сабирна акција за 2.550 франака како његови посмртни остаци не би били из посебног гроба бачени у општу сиротињску јаму.

Ripley's Веровали или не!

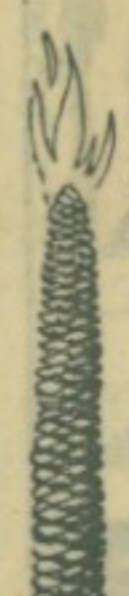

БИЛИ ПЕРВИО

ГЛУМАЦ ИЗ ДАРАМА (ЕНГЛЕСКА) ИГРАО ЈЕ 52 ГОДИНЕ СВАКОГ РАДНОГ ДАНА И ПОЗАВЛИВАО СЕ У РАЗНИМ КОМАДИМА АЛИ ЈЕ ЧИТАВОГ ЖИВОТА ГЛУМИО САМО ЈЕДНУ УЛОГУ КЛОВНА КОЈИ КРАДЕ ЗАВЕЖАЈ ОД ЈЕДНОГ СКИТНИЦЕ

ЖИВЕ СВЕТИЉКЕ АНДА

ДУЈА RAIMONDI — БИЛОКА КОЈА ИЗРАДТЕ И ПО 10 МЕТАРА ТОЛКО ЈЕ ПУ НА ОМОЛЕ ДА ЈЕ ПАДТИРИ УПОТРЕБЉАВА ЈУ КАО СВЕЋУ ЗАПАДЕНА — ГОДИ ДАНИМА

ДУБАШ МЕГХИ

ИЗ ЗАНЗИБАРА 30 ГОДИНА ЈЕО ЈЕ СВАКОГ ДАНА ПО ЈЕДНУ СТРАНУ ИЗ КОРАНА!

ГОСТИ НА СВАДБАМА

У ПЛЕМЕНИ БАЦИНГА (МАЛАЈА) МОРАЈУ ДА ИГРАЈУ ВУЧОУГИ ПО СТОВНОМ БРШЉАНУ

НА ЈЕДНОЈ СТЕНИ НАЈЕНОУ У БЛИЗИ НИ КЕНЕЛБАХА (АУСТРИЈА) ЗАСНО СЕ ВИДИ ОТИДАК ЈЕДНОГ ЛИСТА ЦИМЕТОВОГ ДРВЕТА КОЈИ ЈЕ ОПАО ПРЕ 20 000 ГОДИНА КАД СЕ СТЕНА ФОРМИРАЛА

ЈЕДРЕЊАК НИЈАГАРА КОЈИ ЈЕ ПОТОНУО НА ЈЕЗЕРУ ИРИ ИВИС У ВИЦИ У ЗАЛИВУ БЕДЕ ИЗВАЂЕН ЈЕ ОД ДНА ПОТпуНО ОУЧВАН ПОСЛЕ 95 ГОДИНА

© 1961, King Features Syndicate, Inc. World rights reserved

СВУДА УШИ

Готово сви инсекти имају орган чула слуха само се уши код њих налазе на необичним местима. Скакавци чују један другог помоћу пара ушију који им се налазе на задњим ногама. Код зривакаваца је обрнут случај: уши су на предњим ногама. Муве и комарци примају звук пип-

цима — антенама. Те антене покривене су многобројним веома осетљивим маљама које почињу да трепере чак при веома слабом звуку. На крају сваке антене налази се нервни сплет који могау доставља сигнал о примљеном звуку.

Инсекти распознају боје: пчела, на пример, разазнаје све боје осим црвене, коју она види као црну. Очи у пчеле знатно су осетљивије од људских. Већина инсеката реагује на боје исто као и пчела. Стручњаци сматрају да од свих инсеката најоштрији вид имају мрави.

Виршле на километар

Приликом прославе 150-годишњице „рођења“ виршле, био је у Бечу приређен необичан конкурс. Сваки од учесника конкурса морао је да поједе 30 пари виршле. Победник је биран коцком из-

међу оних који су успели да „сваре“ овако тежак задатак.

Када би се 250 милиона пари виршле, колико Аустријанци поједе у току једне године, наставили један на други, могла би по екватору да се омота читава земљина кугла, и да још претекне 10.000 километара.

Пољубац за уговор

У неким државама на Истоку пољубац и данас има приликом склапања уговора веома вредност него потпис. Овај обичај траје од 2.000 година пре наше ере. По завршеном споразуму уговарачи се звучно пољубе пред два сведока и тиме потврде да ће своју обавезу испунити.

МЛАЗЊАЦИ У ПУТНИЧКОМ САОБРАЋАЈУ

У првом тромесечју ове године, према подацима часописа „Авион“, 282 нова млазна авиона су почела да саобраћају на путничким линијама, тако да сада капиталистичке земље располажу са близу 2.000 млазних и турбомлазних авиона за путнички саобраћај. Највећи произвођач млазних авиона је „Бонинг“ који је ваздухопловним компанијама испоручио 364 млазна авиона до 31. марта ове године.

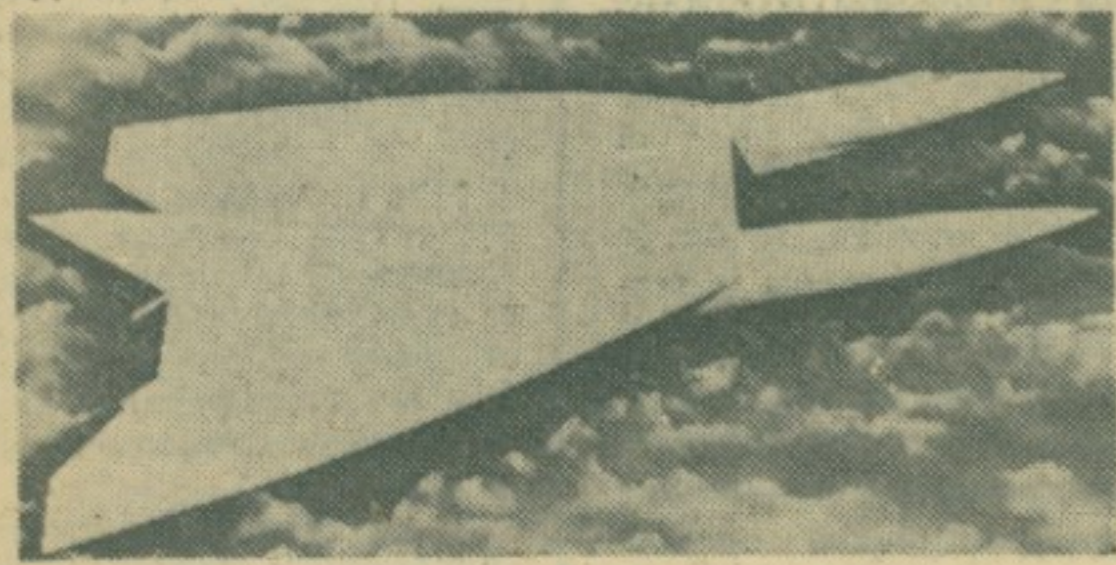
Међу турбомлазним авионима прво место држи „Вискаунт“ са 429 продајних апарата, затим долази „Електра“ са 168, „Фокер“ са 173, „Британија“ са 59 и „Вангард“ са 43. Број осталих турбомлазних авиона износи око 50.

Међу млазним и турбомлазним авионима 676 су британског порекла, 788 су из Сједињених Држава и Канаде, док је у Францу-

ској произведено 115, Холандији 127 и 34 у другим земљама.

Британске ваздухопловне компаније су опремљене са 268 млазних и турбомлазних авиона домаће производње и 15 америчких и канадских апарата. Ваздухопловне компаније у Сједињеним Државама имају 165 британских и 584 домаћа апарата, док европске ваздухопловне компаније располажу са 69 британских и 116 америчких и канадских авиона.

Од укупно 1700 британских, америчких, канадских, француских и холандских апарата, више од половине, 968, снабдевано је моторима изграђеним у Великој Британији, а од тог броја, 902 мотора су произведени у фабрици Ролс-Ројс.

ПАЈА ПАТАК
ЧУЈ, ОНАЈ ФИЛМ ШТО СМО ЖЕЛЕЛИ ДА ВИДИМО ДАЈЕ СЕ ПОД ОТВОРЕНИМ НЕБОМ!

ДРУГИ ПУТ... НЕШТО САМ МАЛО НАЗЕБЛА!
НЕ МОЖЕ! ДАНАС ЈЕ ПОГЛЕДНА ПРЕДСТАВА!

ДОБРО, ОНДА... ФИЛМ СЕ ГЛЕДА ИЗ КОЛА... ПА ДА ЗАУЗМЕМО МЕСТО ЗА ПАРКИРАЊЕ!

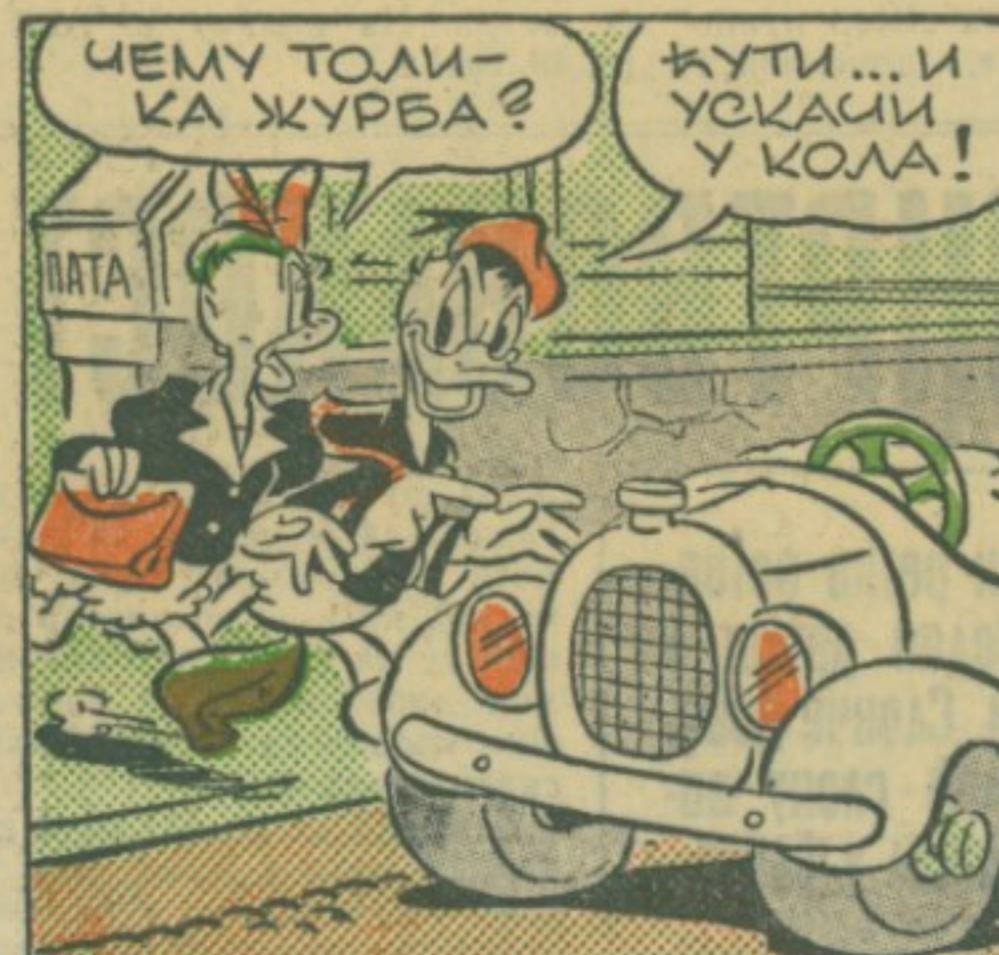
НАДАМ СЕ ДА ЈЕ СПРЕМНА!

ЕВО МЕ, ПАТО! ТАЧНО У МИНУТ!
ПРИЧЕКАЈ МАЛО... САМО ДА НАМАЖЕМ НОКТЕ!

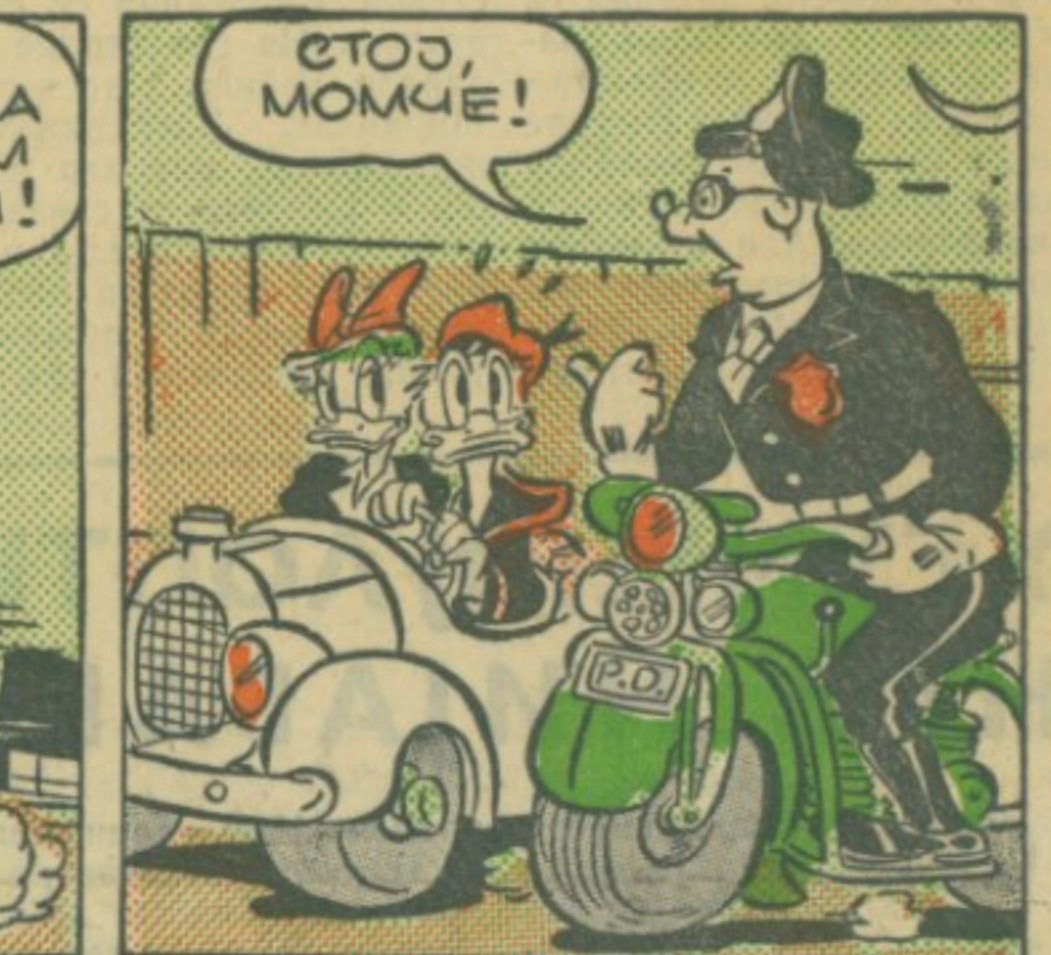
ПОЖУРИ, ЗАБОГА! ПАРКИРАЊЕМО ИНАЧЕ ДВА СРЕЗА ДАЛЕКО ОД ПЛАТНА!
НЕ БУДИ НЕРВОЗАН!

ЧЕМУ ТОЛИКА ЖУРБА?
ЖУТИ... И УСКАЦИ У КОЛА!

ВОЗИШ СТРАХОВИТО БРЗО!
СИГУРНО! НЕ ЖЕЛИМ ДА ПРОПУСТИМ ТАЈ ФИЛМ!

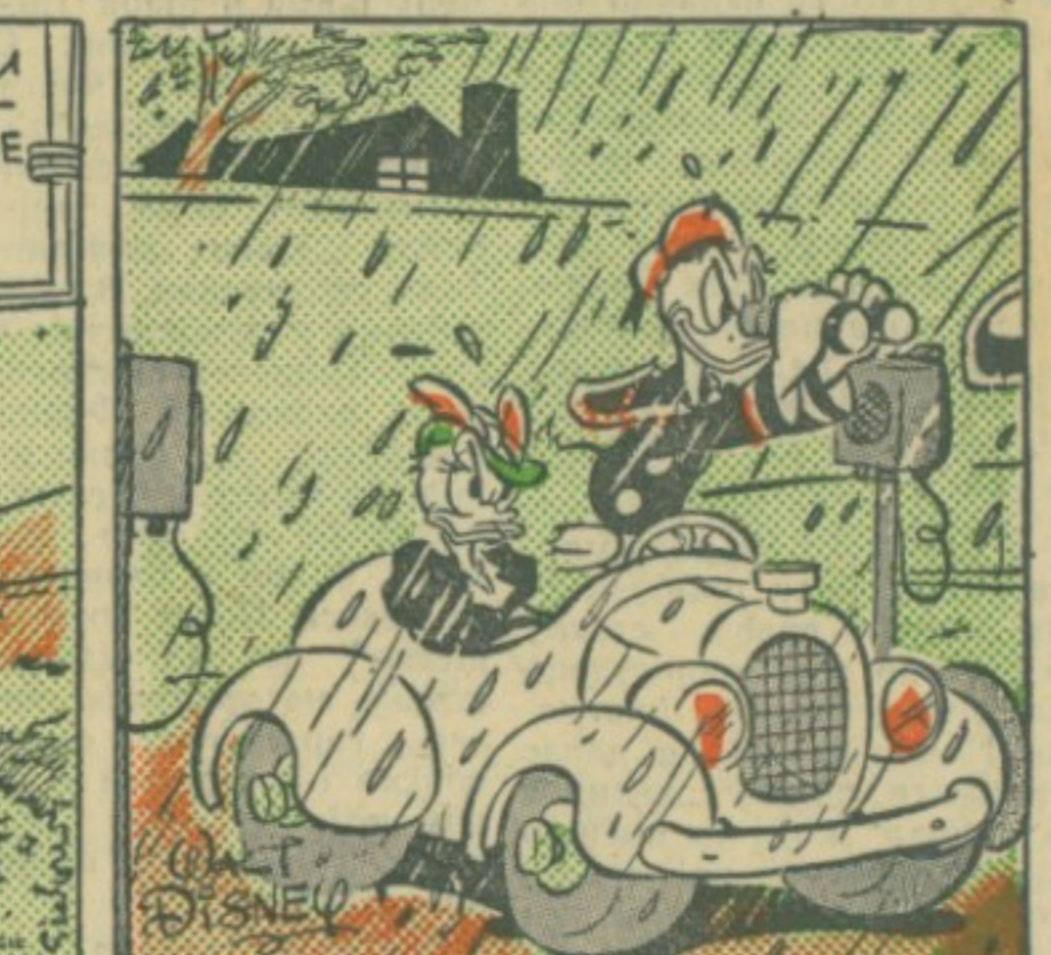
СТОЈ, МОМЧЕ!

ДОБРО, ДАЈТЕ ТАЈ НАЛОГ ЗА КАЗНУ И ПУСТИТЕ МЕ... ЖУРИМ СЕ!

САД СМО ТУ И НИШТА ВИШЕ НЕ МОЖЕ ДА...
...?? КИША!

БИОСКОП У КОЈИ МОЖЕТЕ УЊИ КОЛИМА ПРИКАЗУЈЕ ПРАВАЦ: ВЕЧНОСТ
УЛАЗ

СПОРТСКА КОСМОНАУТИКА

Међународни спортички комитет ФАИ припремио се на свој начин за јуриш у космос. Октобра месеца прошле године постигнут је споразум о правилима рекордних летова у космичко пространство у погледу висине, даљине и терета. Рекорд се признаје ако је космичка летилица достигла висину не мању од 100 километара, неоштећена се

И ЕСТЕТСКА СТРАНА

У Западној Немачкој су одлучили да се у току две наредне године изглед телефонских апарата промени. Поред тога што ће се апарати производити у више боја, уместо само у белој и црној, нови апарати ће имати и привлачнији облик.

Кобасице од пантера

Један седамдесетогодишњи земљорадник из околине Рио де Жанеира убио је ударцима сабље једног пантера тешког преко 100 килограма. Борба је трајала нешто мање од једног часа и у њој је срчани старац задобио ране на рукама и глави. Из болнице, где је био пренесен на лечење, поручио је својим синовима да од убијеног пантера направе кобасице.

Карта рекордерка

Ваздухопловна компанија „Ер Франс“ поставила је недавно необичан рекорд: издала је најскупљу и највећу карту за ваздушно путовање. Карту је купио неки Гудан који је требало да предузме путовање од 40.000 километара, што представља 120 часова лета. Карта је подељена на купоне који одговарају појединим етапама пута. Настављени један на други ти купони дугачки су 4 метра и 80 сантиметара, а њихова тежина износи 1500 грама.

МЕНОТИ У СПОЛЕТУ

Диригентска палица претвара успавано, запостављено место у познати фестивалски град

Биз једном један град успаван на једном италијанском брегу, остављен и непознат, који се звао Сполето. Али једног дана ту дође неки чаробњак. Са собом није носио ни чаробни прстен ни јабуку, већ малу палицу. Била је то диригентска палица, а њен господар се звао Бан Карло Меноти...

Тако би могла да почне бајка о данас познатом фестивалском граду у који сваке године стиже десетак хиљада туриста и љубитеља музике. За 30 дана у њему се смењују чувени оркестри, балетске трупе, оперски ансамбли. И ове године је одржан фестивал, четврти по реду, чији је званични назив „Фестивал два света“.

Кад је Меноти први пут дошао у Сполето, затекао га је у мртвилу дремљиве паланке на врху сурог брежуљка оштрих падина. Његове уличице су толико тесне да сунчани зраци имају муку да у њих завире. Али из малих строгих и једноставних камених кућица избијала је необична лепота. Менотијев

поглед су привукли стешњени тргови и сеновите фонтане иза којих су се зеленели сунцем обасјани виногради, маслињаци и шумице смокава.

Композитор и диригент Бан Карло Меноти већ је читаву годину дана крстарио Италијом не би ли пронашао град у коме ће да оствари своју замисао о једном летњем фестивалу. Варошица на врху брежуљка као да је била саздана према његовим сновима. Удаљена од Рима свега 120 км она је чак имала стару зграду опере са 1200 места и великом позоришном. У граду се налазило још једно мање позориште.

Млади председник општине одмах се одушевио Менотијевим предлогом, али грађани су закључили да обојици „фали једна даска“ у глави. Како је могуће да неколико њихових кафаница и точионица пића прихвате и задовоље публику тако великог фестивала? А где ће стати извођачи?

Чим је Меноти сазнао да се продаје мали хотел на ивици града купио га је и позвао архитекту да га преуреди. Хотелу је дао име „Ил мато“ („Будала“), како су мештани њега прозвали.

Кад су видели да „будала“ свој план занста хоће да оствари, Сполетани су се раздрмали. На све стране су ударали чекиње; тестере су шкрипале. Дограђивало се, поправљало, крчило и бојило. У Сполето су стизале каде и лаваби, швабе су правиле беле блузе за особље у угоститељству, држана су разна предавања за кува-

рице о Јелима најудаљенијих народа.

Свим пословима је „диригентска палица“ — маестро! Под његовим надзором су по улицама садиле дрвеће и бојили дрвене сандучиће за цвеће. На дан отварања фестивала била је велика збрка. Из Рима је стигло 300 костима за Вердијев „Макбет“, али у граду није било довољно игала за перике. И чиноде су скупљане као добровољни прилог по приватним кућама.

Први „Фестивал два света“ имао је врло велик успех. Дате су две опере, четири балета, неколико камерних и један симфонијски концерт. Сполетани су забекнуто гледали и слушали извођења, али су се највише чудили што су у њихов градић стизали путници са све четири стране света.

Фестивали 1959. и 1960. били су боље припремљени и више посећени. Меноти је нарочито желео да истакне оно што је у музичком и сценском свету ново и што је оличје младости. Дошло је мноштво младих певача и кореографа који су се ту први пут појавили пред публиком. Њихова вредност је била таква да су многи одагле позвани на највеће светске сцене.

Фестивал у Сполету стаје четири до пет пута више него што доноси прихода. Зато је Менотијева главна брига била и остала да нађе начине који ће омогућити започето дело. Пошто се први фестивал завршио дефицитом, он је први извршио целове али је потражио и помоћ других. Кад су за то чули извођачи, неки су се одрекли хонорара. То је, наравно могла да учини само неколицина добро материјално обезбеђених, а много скромних људи из публике упутило је фестивалској управи мале прилоге. У сваком случају, захваљујући Менотијевом фестивалу, у Сполето сада долази 70.000 туриста годишње, што значи пет пута више но раније.

Што је најлепше, у самом Сполету наједном су се појавили таленти. Док су на трговима и улицама слушали многобројне пробе балетских трупа, оркестара и опера, у дечацима и девојчицама плањула је племенита искра. Девеогодишња Мирна Сантони заиграва је са осталим балеринама као да одавно похађа балетску школу. Толико је одушевила чланове трупе да су јој омогућили бесплатно школовање. Један тринаестогодишњи дечак, по сматрајући сликаре како раде кулисе, почео је да им помаже и убрзо начинио неколико успешних слика. Добио је стипендију за уметничку школу. Један сликар-аматер, по струци иначе берберин, послао је Лују Армстронгу који се у Сполету разболео један свој рад. На полеђини је написао: „Армстронгу, за што брже оздрављење“. Чувени музичар му је одговорио кратким писмом: „Драги Борћо, направно си громслику!“ И то писмо је прославило брицу-сликара.

„Фестивал два света“, по свом програму, убрја се међу најчувеније на свету. Од њега сви имају користи: мештани, публика, извођачи, нарочито млади уметници, сви сем једног — Менотија. Он једини није схватио фестивал као средство за личну корист, за стицање новца није као одскокну даску. Мршави, црнокоји човек, енергичног и динамичног лица, понаша се скромно, не истиче се међу присутнима и даје утисак човека који је и сам збуњен оним што се око њега дешава. Неки други композитор, као некада Рихард Вагнер Бајројт, искори-

ДА И ТО ИСКОРИСТЕ

Џон Маклој, чистокрвни Шкотланђанин, учлавно се у единбургски голф-клуб. Пре прве рунде објашњено му је да се на лоптама испишу имена чланова да би се знало чија је ако за време игара некуда залута.

— Врло добро — сложио се Маклој — на мојој долајте и „доктор медицине“.

Док је службеник писао, Маклој је нешто размишљао и онда рекао:

— Допишите још и ово: „Прима од 9 до 12 сем недеље“.

стио би Сполето за извођење својих дела. Меноти, од свега што је дао уметности, ставио је на репертоар само једну кратку оперу за коју је написао либрето а Семјуел Барбер музичку.

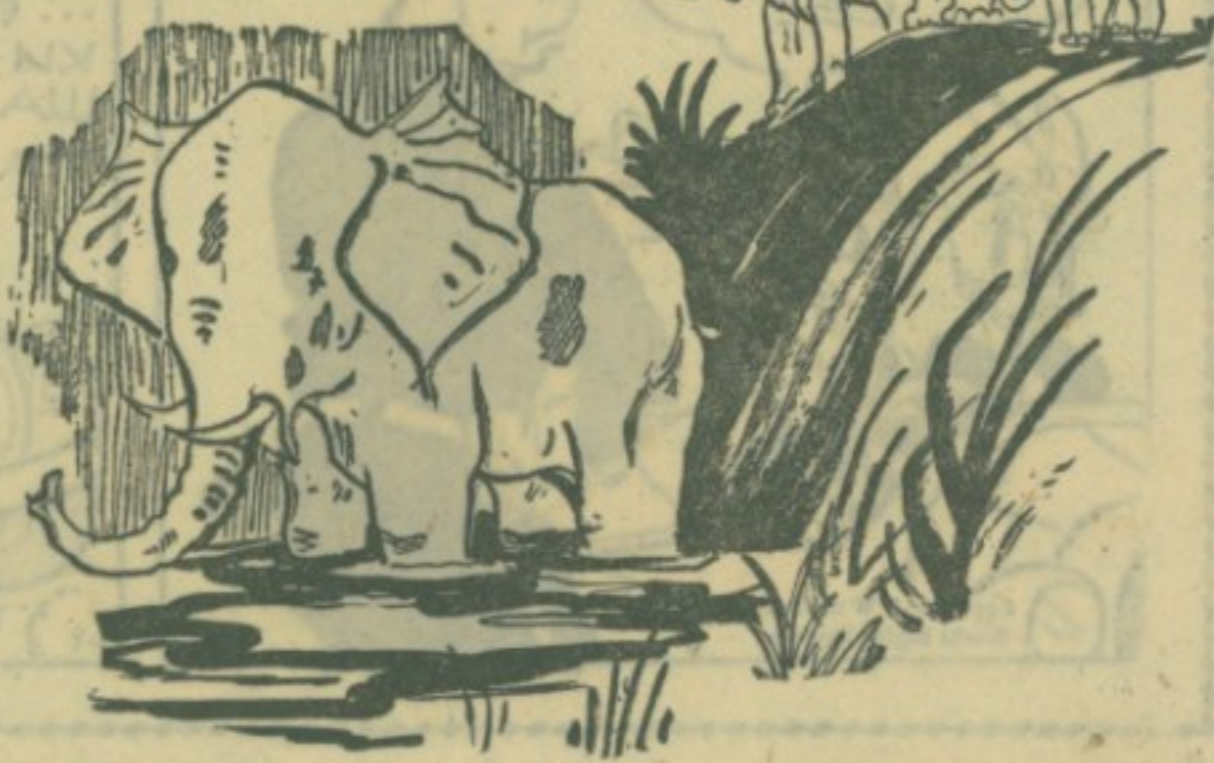
Његова скромност и преданост били су лепо награђени кад се најмање надао. Пре три године на његов рођендан, после представе балета „Жар птице“ од Прокофјева, дочекала га је

маса Сполетана са бакљама. Пратили су га од позоришта до главног трга, певали песме, узвикивали његово име, а пут којим је пролазио био је посут цвећем а са прозора и тротоара био је такође њиме засипан. На тргу, у присуству десет хиљада грађана, неколико девојка пришло је Менотију носећи колач који је у пречнику имао два и по метра. На колачу је горело 49 свећа.

ПОЖРТВОВАНОСТ СЛОНОВА

Слонови ретко остављају један другог у невољи. Слоначе доводи помоћ слону заглибљеном у блато.

Пре три месеца огромни слон од двадесетак година заглавио се у благишту резервата. То је било клизаво и животиња није могла да очува равнотежу на стројој падини па се осу-

ЕЛЕКТРИЧНА ЦЕНТРАЛА ЗА ПЛАНТАЖЕ И ПАМУЧНА ПОЉА

У Централној Азији на граници између Кине и Авганистана ускоро ће почети изградња циновске централе која ће користити воде памирских глечера, са снагом од 2,7 милиона киловата. До краја 1965. године централа ће бити завршена и обезбедиће наводњавање неколико милиона хектара плантажа и памучних поља у азијским републикама Совјетског Савеза.

Нови пројект назван Нурекстрој или Нурекес неће само омогућити наводњавање сушних крајева и обезбедити поред осталог 15 милиона тона пиринча годишње, већ ће омогућити и изградњу индустрије

љала до блата. Било је очигледно да се неће сама ишчупати из дубоког глиба. Два чувара који су то видели пошлели су да одмах затраже помоћ дирекције и са нарочитим уређајима и дизалицама спасу слона.

Тек што су се удаљили неколико метара приметили су како из шумског шипраја један слончић трчи према мочвари. Окренули су се и ви-

дели како слонче стоји крај барушине и посматра беспомоћног саплеменика. Затим се окренуло и изгубило у мраку шуме. Али ускоро из ње су дошла два опромна мужјака поред којих је ишло мамо слонче. Приближили су се месту где се углубио заробљеник и нежно почели да га милују сурлама као да га теши.

Ноћ се спуштала и животиње су снажно почеле да ричу. Са свих страна и из свих крајева шуме стали су пристизати слоновци. Сви су снажно, као у војном поретку, снажно тупкали ногама у месту и постепено се приближавали слону. То је трајало целу ноћ.

Као маљевима они су својим тешким шапама до јутра успели да набију тло до места где се налазио слон који је сада могао да стане на чврсти ослонац и да се избави.

Недалеко од Мерва крај слонова су често ноћу пустошила поља и плантаже домородана а у рану зору су се повлачила у дунглу где нико није имао смелости да трага за њима.

После дугог оклевања, управник резервата је одлучио да помогне огорченим селацима. Решено је да се дотуче „шеф“ штеточничких група, јер после тога, веровали су, остави слоновци више неће наносити штету крају где је погинуо најјачи од њих.

Један ловац је зато заузео бусију и после неколико часова чекања успео је да убије дивног мужјака. Сви остали слоновци су се панично разбежали.

Чувари који су сутрадан дошли до места где је убијен слоновски поглавица, занемели су од чуђења. Сви слоновци су опет били на окупу и покушавали да свог мртвог „шефа“ поставе на ноге. После једног сата уверили су се да је то немогуће. Тада су као по договору почели да копају огромну јаму. Земља коју су избављивали снажним ногама и сурлама летела је на све стране као захваћена ножевима булдожера. Када им се јама учинила довољно пространом и дубока доувкли су и у њу ставили леш а онда га покрили гомилом грања и лишћа.

Затим су сви на знак новог „поглавице“ сложено кренули натраг у шуму.

У ГУМЕНОЈ ЛОПТИ НИЗ НИЈАГАРУ

Он је млад, смео и због тога је, вероватно, успео да победи Нијагару. Натан Боја спустио се недавно низ велики Нијагарин водопад у гуменој лопти. Млади црнац који је досад био потпуно непознат, преко ноћ је постао сензација. Пре 33 године сличан подвиг извие је Жак Лисије. После тога многи су покушавали да на исти начин „победи“ Нијагару, али до Натана Боја нико није преживео ту „авантуру“.

Од почетка 19. века многи смели људи пробали су да остваре срећу, стекну богатство или једноставно направе сензацију прокосећи Нијагару. Још и данас се памти подвиг „великог Блондела“ који је прешао преко Нијагаре на разапетом конопцу, дебелом три палца. Блондел је био један од најславнијих играча на жици свог времена. Једног септембарског по-

поднева 1860. године он је на Нијагару изазвао праву сензацију. Хиљаде људи окупили су се да га виде, међу њима и Марк Твен и тадашњи председник Сједињених Држава Филмор.

Уже је било разапето на 50 метара изнад пенушаве, забуркане воде широке близу један километар. Тада се „велики Блондел“ појавио у ружичастом три коу. Тридесет шестогодишњи плавокоји Француз, елегантно је балансирао држећи мотку у висини чела да би је, при крају жице, бацио у плаво-зелене таласе. После тога „одшетао“ је до канадске стране, на тренутак ишчезао у гардероби, а онда се вратио с количима и точком које је, опет преко жице, догурао на америчку страну.

Врхунац „велике представе“ био је када је „велики Блондел“ исећи на леђима свог пријатеља Хари Конкорда још једном прешао Нијагару преко жице. Заглушни аплауз поздравно је смелог Француза. Одушевљени гледаоци сакупили су између себе 2.500 долара. Тај новац и слава били су му награда за смелост.

Међу онима који су покушали да пливањем савладају Нијагару, најпознатији је капетан Веб, енглески спортиста који је успео да преплива Ламанш 1883. године. Када је хтео својој пливачки подвиг да прво, платно га је главом.

Пре више од 100 година Американец Сем Печ изазвао је праву сензацију: са платформе високе 34 метра, подигнуте на речном острву Гоат, скочио је низ водопад у његово подножје, и остао жив.

Нијагара је одувек привлачила људе жељне великих узбуђења, славе и зараде. Сви они стављају притом живот на коцку, а само понеки успевају. Као сада Натан Боја.

Умире ли бик са задовољством

Безазлена тема о заштити животиња изазвала је пред летњи одмор жучну и необичну дебату у француском Парламенту. Поштрени прописи о заштити животиња које је донело Министарство правде, нису изазвали никакво противљење. До сукоба мишљења је дошло тек кад се поставило питање да ли борбе с биковима и борбе петлова треба да потпадне под нове прописе или не. Скупштински извештач о новим прописима био је посланик Макс Морас који је истовремено и председник општине у провинцијском граду Лаксу. Значи, из краја где су борбе с биковима готово исто онолико одомаћене као и у Шпанији.

Посланик је употребио сву своју речитост да уреди Парламент како бикови за борбу немају никакве сличности с биковима — домаћим животињама. У јужној и југозападној Француској, тврдио је он, борбе с биковима не организују се и посећују само ради разоуне, већ представљају један од многих народних обичаја ових крајева.

После овог објашњења дошло је нешто што је личило на напад: „Чега у борби с биковима има сви репог и немилосрдног? Свакако, у тим борбама убијају бикове. Али, упо-

редите њихову судбину са судбином исцрпљеног, опкољеног јелена који је пре него што ће бити убијен, доживљавао све страхоте прогонене животиње која је до последњег тренутка покушавала да побегне хајкачима и ловцима. Јелен завршава као прогонена животиња. Бик завршава другачијом сирћу. Умире горд, од унутарњег крварења што представља благу смрт

Димонтије, посланик једног департмана са севера Француске, није могао а да не довикне гласно: „То је, такође, и велико задовољство за бика“.

Морас је мирно продужио: „Ви, можда, верујете да бик, пре но што угине, иора да поднесе болно забудање бандерије. О томе не вреди ни говорити. Та копча нису толико дугачка. Кад продру у кожу она пре изазову голицање него прави бол“.

На те његове речи у двојници је настао смех и комешање. Посланик са севера поново се умешао: „Имате златан језик, колега. Штета што на вашем месту не стоји бик да нам то још боље објасни“.

НЕСРЕЋНИ ДЕЧАК КАМИНО

Шпанија је имала много славних матадора. Један од највећих је био Манолета који је први у арени изводио мајсторије од којих се публици коса дизала на глави: борио се стјежи уз бок бика на неколико сантиметара од његових рогова. Погинуо је 1948. године али га цела Шпанија и сада слави. Последњих година су најславнији били Луис Мигуел Доминген и Ордонез.

Међутим, ниједан матадор није доживео тако муњевит успон и за тако кратко време остварио толико подвига као дечак Камино. Рођен 1941. године, Пако Камино је почео да се бори у аренама 1958. године а већ после две године доспео је на чело неустрашивих матадора повидероса. То су прави али ретки мајстори арена који имају смелости да се боре са младим биковима зајарене крви, тешким 530 па чак и више килограма. У седамнаестој години постао је славан а у осамнаестој добио је звање „матадора бикова“. Први пут се догодило да један још голобради младић заузме прво место по броју коридра у којима је учество-

У седамнаестој години постао је славан, у осамнаестој је добио звање матадора бикова, а у двадесетој његова слава је већ почела да тамни

вао. То је било 1959. године када се у току једне сезоне борио 70 пута, нако у неколико махова чак и повређен!

Читаве две године блистао је Пако. Старије је одушевљавао својим мајсторијама а млађе неустрашивошћу. Када је ове године у априлу почела севиљска „ферија“ о њему се највише говорило.

Једне вечери препуну арену у којој је врло од 13.000 узбуђених гледалаца Пако је први пут разочарао. Сви су очекивали да ће се у сутрашњој борби рехабилитовати али је он и следећег дана био слаб и надмашно га је мање познати матадор Куро Ромеро.

Пронесли су се разни гласови о разлозима због којих је изгубио морал и постао нервозан и несигуран. Говорило се да је преморен од зимске турнеје у Америци и да излази у арену са температуром од 38,5 степена.

Повратио углед

Да би се рехабилитовао Пако је одлучио да се у мају у Мадриду прикаже у најлепшој светлости. Борио се 12. маја али се није истакао, седамнаестог је био нешто бољи али је извиђан. Тек деветнаестог његови навијачи су имали разлога да буду задовољни. Поново је био онај стари, борио се неустрашиво и са неупоредивим мајсторством. И тада се догодила трагедија. За време друге натуреле (фигуре са марамом) добио је снажан ударац рогом у груди. Пао је у несвест и одмах је пренет у болницу. Лекари су констатовали да је рана дубока седам сантиметара али да нема опасности по живот.

Прездравио је за месец дана и средином јуна се поново појавио у Гренади. Био је бољи него у току последњих месеци и његови љубитељи се надају да ће поново постати онај стари.

Како је почео

Своје прво дело Благоје Берса (1873 — 1934), хрватски композитор, написао је на тај вану уз „звуче“ немог клавира, у ствари једне обичне даске на којој је нацртао клавијатуру. Његов отац да би га спречио да сувише времена посвети музици коју је дечак волео, закључавао је клавиру и кључ носио са собом. А Берса, незадовољан музиком мале опере, „La serva padrona“ (Служавка господарица), коју је још 1733. године написао италијански композитор Ђовани Батиста Перголези, решио је да на тај духовит текст напише друго, своје дело. Поред осталих и ноте ове композиције чувају се у Загребачкој универзитетској библиотеци.

WALT DISNEY 101 ДАЛМАТИНСКИ ПАС

БРАЌА БАДУН УЧИНИЛА СУ ПОСЛЕДЊИ ПОКУШАЈ ДА ПРЕПРЕЧЕ ПУТ КАМИОНУ КОЈИ ЈЕ ОДНОСИО ПОНГА И ПЕПИЋЕ

...АЛИ НИСУ УСПЕЛА!

АНЕГДОТЕ

ШТЕТА

Енглески државник Балфур (1848—1921) није много марио за амерички начин живота. За време једне његове посете Америци домаћини су чинили све што су могли да би на њега оставили што бољи утисак. Видели су га свуда и показивали своје знаменитости, али је он на све то остајао хладан. Пред зградом Вулворт, која је у то време била највећи облакодер у Њујорку, један познати Американац рекао му је:
— Зграда је висока 900 стопа и подигнута је за годину дана и осам месеци.
Балфур није показао ни најмањи знак дивљења. Американац је тада наставио:
— Чitava је саграђена од челика тако да је никакав пожар не може уништити.
— Штета...! — први пут проговори Балфур.

ЗАШТО ЈОШ И ОН?

Док је немачки хуморист и карикатурист Вилхелм Буш (1832—1908) још студирао сликарство у Диселдорфу, дође му једног дана нека претерано напудерисана и напшминкана богата жена и запита га да ли би пристао да је „молује“.
Буш одречно одмахну главом и рече:
— Зашто још и ја?

САМО ГА ЗАДРЖИТЕ

Познати немачки хирург Лагенбек био је хитно позван једном детету коме се у грлу заглавио метални грош. Хирург је спретно извадио новићи из детињег грла и пружио га оцу. Овај је, међутим, уз великодушан покрет рекао:
— Али, молим вас, господине професоре, само га ви задржите.

ПУТОКАЗ ЗА ПАКАО

КРАВА У ИЗЛОГУ

Стрелица уклесана у зиду гробнице фараона Ехтона III није водила до блага већ до подземне реке која га је чувала од пљачке

Јер Дивал је неко време посматрао како уроњеници копају, а онда запали цигарету и слегнувши раменима упути се Иву Клемену.

Већ два месеца су радови у току а брежуљак је тек био заравњан. Сада је још требало на правом месту поткопати земљу да би се ослободили подземни сводови за улаз у гроб Ехтона III.

Ив Клемен је седео на обали реке и проучавао пожутели пергамент. Када му је Дивал пришао он подиже очи и упита:

— Но, како изгледа? Данас би требало да успемо.

— Да сам на вашем месту покушао бих динамитом. То би уштедело много посла.

— У археологију се не разумете, Дивале. А ми морамо рачунати да ћемо већ на улазу под сводове наћи драгоцене фреске и скулптуре. Рушењем би оне биле уништене. Знам шта мислите — настави Клемен. — Мислите да ће благо које нас очекује у краљевом гробу надокнадити тај губитак. Али то је погрешно. Злата и драгуља из оног времена имамо доста — али не постоји ниједна неопштећена фреска из времена владавине Ехтона III. Ово раскрчаванје је научни рад. За то треба имати стрпљења.

— То је био само предлог. Ви морате разумети моје нестрпљење — додаде Дивал. — А да нисам археолог, то сте већ знали.

— Са овим цртежом још разбијам главу. Разабирам само да се ходник дели у два крака. Али, који је од њих прави?

Још се видело кад су радници ослободили улаз под сводове. За Иву Клемена је то био велики тренутак и он позва Дивала да заједно уђу у поткоп. Био је уклесан у стену а светлост бакље је немирно прелазила преко зидова у сликама.

— Ово је више него што сам очекивао — узвикну Клемен. — Гледајте само, Дивале, гледајте. Боје су свежее као да су јуче стављене.

Дивал промрмља неколико незаинтересованих речи, а његово нестрпљење је расло. Када су дошли до места где се ходник рачвао, Клемен застаде и осветли зидове. — За данас је доста —

рече он — сутра ћемо наставити. Оба ходника завршавају се слепо. Али само један ће нас одвести до гробнице.

— А који то? — упита Дивал без даха.

— Мислим да сам већ на правом трагу. Видите ли ову стрелицу? Она означава леви ходник. Штета што нисте студирали археологију, Дивале, иначе бисте сами нашли одговор.

Дивал заиста примети стрелицу уклесану у камен, велику и разговетну.

— Бакља ће се брзо угасити — рече Клемен. — Вратимо се док се још види, а сутра ћемо, свежи и одморни, отворити гробницу.

Увече је Дивал поднео извештај Хенри Стару, Америјанцу који је чекао на улазу у логор.

— Знам све — рече Дивал. — Сам Клемен ми је показао.

— А благо? — упита Стар. — Клемен мисли да самог злата има за десетак милиона долара, а можда и више.

— У реду, Дивале. Ти си свој задатак успешно савршио. Остало ћу ја. Да ли је

Клемен у шатору? — додаде Стар и опором се насмеја. — Данас је рано отишао да легне — рече Дивал и крочи напред. — Ја не одобрявам убиство, Старе. Ти знаш моје услове: без проливања крви.

Нико од радника-уроњеника није приметио када је Стар са својим људима продро у логор, а Дивал им показа пут до шатора. Клемен није стигао ни да се брани, јер га је Стар ударно дршком револвера у главу а онда га је требало још само везати. Пред шатором је чекао Дивал који одмах рече: — Пијуци су овде под сводом.

— Мало смо удесили твог шефа, а сада нам покажи пут — нареди Стар и пропусти Дивала да пође први.

Људи су понели јаке лампе које су тако добро осветљавале да је стрелица одмах пронађена.

— Кренимо по овом путоказу — рече Дивал. — Клемен ме је на њега упозорио.

Дивал више није стигао да проговори ни реч, јер га је метак из Старовог револвера погодио усред срца.

— Напред, људи! — заповеди Стар. — Са динамитом би ишло брже, али тада би нам се на врат попели феласи. Узмите неколико пијука и разуршите овај зид.

Пијуци запрашташе, а једног се и сам Стар прихвати јер му посао није довољно брзо напредовао. Стењали су сви и дахтали, а тада наједном тесаник попусти.

— Готово! — узвикну победнички Хенри Стар, а одмах затим се затегну уназад јер као црна змија шикну вода на њега. Он се окрете да бежи а његови људи за њим. Вода је била бржа — она их стиже и заплусну им ноге. Викали су, борили се, ударили око себе, али вода се пењала и пењала, док не испуни одају до свода.

Клемена су ујутру његови радници ослободили веза. Замислимо је посматрао вандалска разарања и четири леша која су његови радници извукли из тамне воде.

— Дивал. Он се скривао иза овога. Погрешно ме је разумео кад сам га упозорио на стрелицу. Тај путоказ је био замка да пљачкаше одведе право у пропаст, јер је иза тесаника на своду вребала река. Други ходник је био онај прави. Али човек мора да студира археологију да би то знао.

Туристима који су до пре неколико година, шетајући се улицама Мадрида застајали да разгледају излоге догађало се често да уместо обучене модне лутке угледају — краву. Живу краву која је својим присуством требало да докаже како се у тој радњи продаје „природно“ млеко, а не оно што се добија

мешањем млека у праху и воде. Те радње у Шпанији су назване „вакерије“ што се не би могло превести нашом речи „млекар“, јер оне значе и нешто више: продавницу где крава даје природно млеко. Али, упркос тим очигледним доказима млеко у Мадриду било је и остало већ ома лоше: водено и плавичасто.

У званичним статистикама може се видети да у Мадриду живи два милиона људи и 11.832 краве-музаре. Додуше, оне данас више не стоје стрпљиво у изложима „вакерија“, већ животаре у 752 престоничке штале, од којих је већина мрачна, а само незнатан део има електрично осветљење. Са сочних ливада северне провинције Сантандер доводе јунице у бетонске штале главног града где остатак живота проводе чврсто везане уз јасле, без свежег ваздуха и зелене траве. Мадридске краве, праве заробљенице јер их ни за тренутак не изводе из штала живе просечно свега пет година. Њихове срџнице рођаке, оне које живе у природним условима, знатно су дужег века и 14 година дају млеко. Једна мадриска крава мора да да 15 литара млека дневно. У случају да неколико дана не испуни своју „норму“ воде је на кланицу.

ПРИЈАТЕЉ У НЕВОЉИ

Међу кичмењацима једино се псу приписују херојски подвизи при спасавању људи. Овде ћемо навести неколико таквих примера.

Малакоф је био један велики пас који је чувао једну париску бижутерију. Међутим, шерги га нису марили и једноме од њих, Жаку, пало је на памет да га одведе до кеја и баца у воду. Око врата му је везао конопца са причвршћеним каменом и не размислијајући много, гурну га у реку.

У тренутку кад је пас полетео, други крај конопца се обавио око дечакове ноге и повукао и њега. Како камен није био толико тежак да би пса одвео на дно, он је запливао према обали. И кад је већ изишао приметио је дечака како се батрга јер није знао да плива. Пас опет скочи у реку, доплива до дечака и зграби га за врат. У борби с таласима Малакоф је успео, наравно уз велики напор, да одржи главу свог непријатеља над водом. Борба је трајала све док случајно туђа није прошла једна дереглија.

Шергт је плачући доцније причао о овом догађају, а Малакоф је постао љубимац свих шергта.

Један фокстеријер је разбудуо једне ноћи целу кућу својим лајањем јер је избио пожар. Познато је да су водреве пса јако осетљиве а кад су надражене димом он почиње да лаје. Тек када су ватрогасци смирили ватру и извукли троје деце пас је пошао да спасава своју штећину.

Један фармер је испричао да га је његов пас разбудуо кад се кућа упалила. Са женом и малом бебом излетео је у двориште. Једна сусетка је не рекавши ником ништа, однела дете својој кући. Приметивши мало доцније да детета нема једна рођака повика:

— Тиж, ући у кућу и тражи бебу!

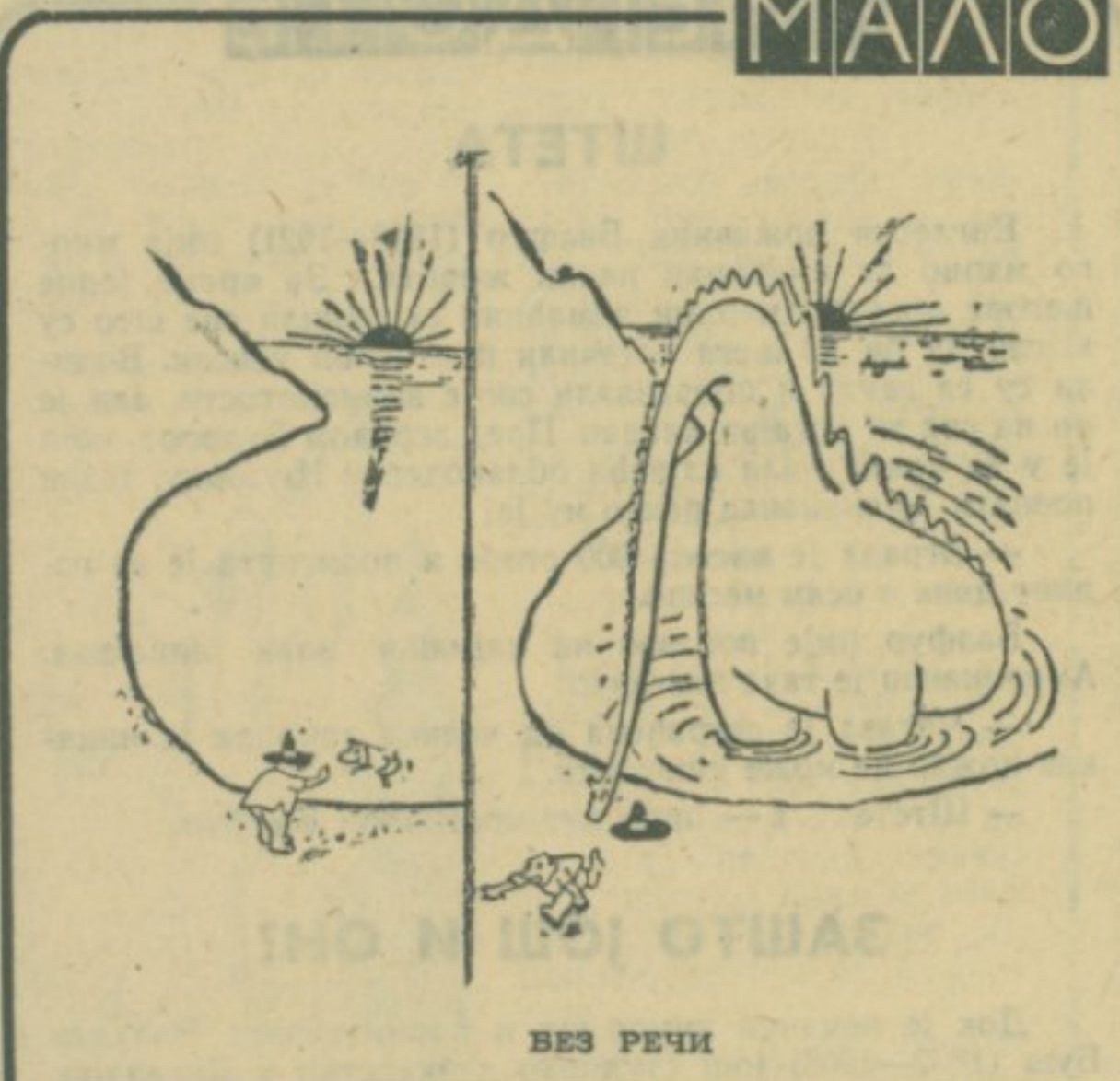
Тиж је улетео у жарниште и, наравно, изгубио живот. Иако се бојао опасности он је извршио наређење.

„Стоп“ је био полурасни пас и његов господар, канадски дрвосеча Андре Минет, станао је са женом и синчићем у шумској колиби. Једног дана дрвосеча се враћао кући с псом који је наједном у даљини приметио малог Жака у колицима и потрчао ка њему. Отац је тек тада приметио да се колицима приближавају три вука. Док је, сав несрећан, гле-

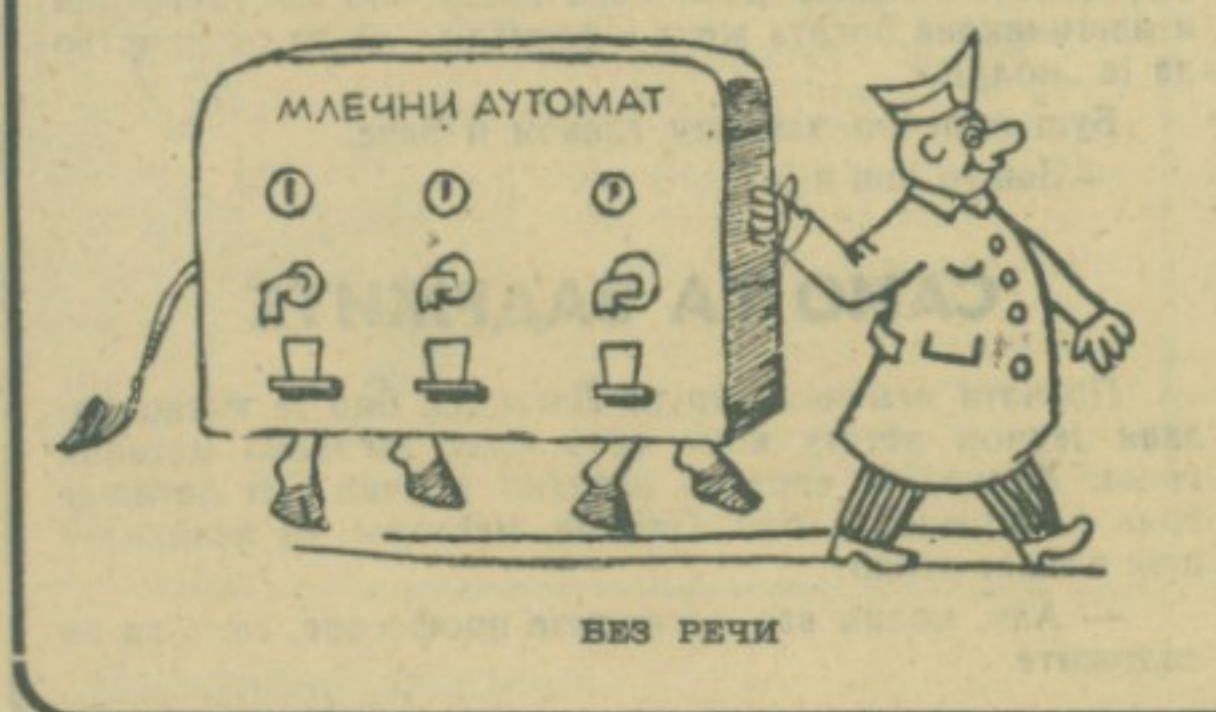

дао шта да уради пошто је био исувише далеко, његов пас Стоп је дошавши на домак вуковима, нагло застао и почео да трчи у супротном правцу од детета. Овом тактиком је успео да привуче вукове на себе. Никад се више није вратио. Жртвовао је свој живот да би спасао дете.

МАЛО СМЕХА

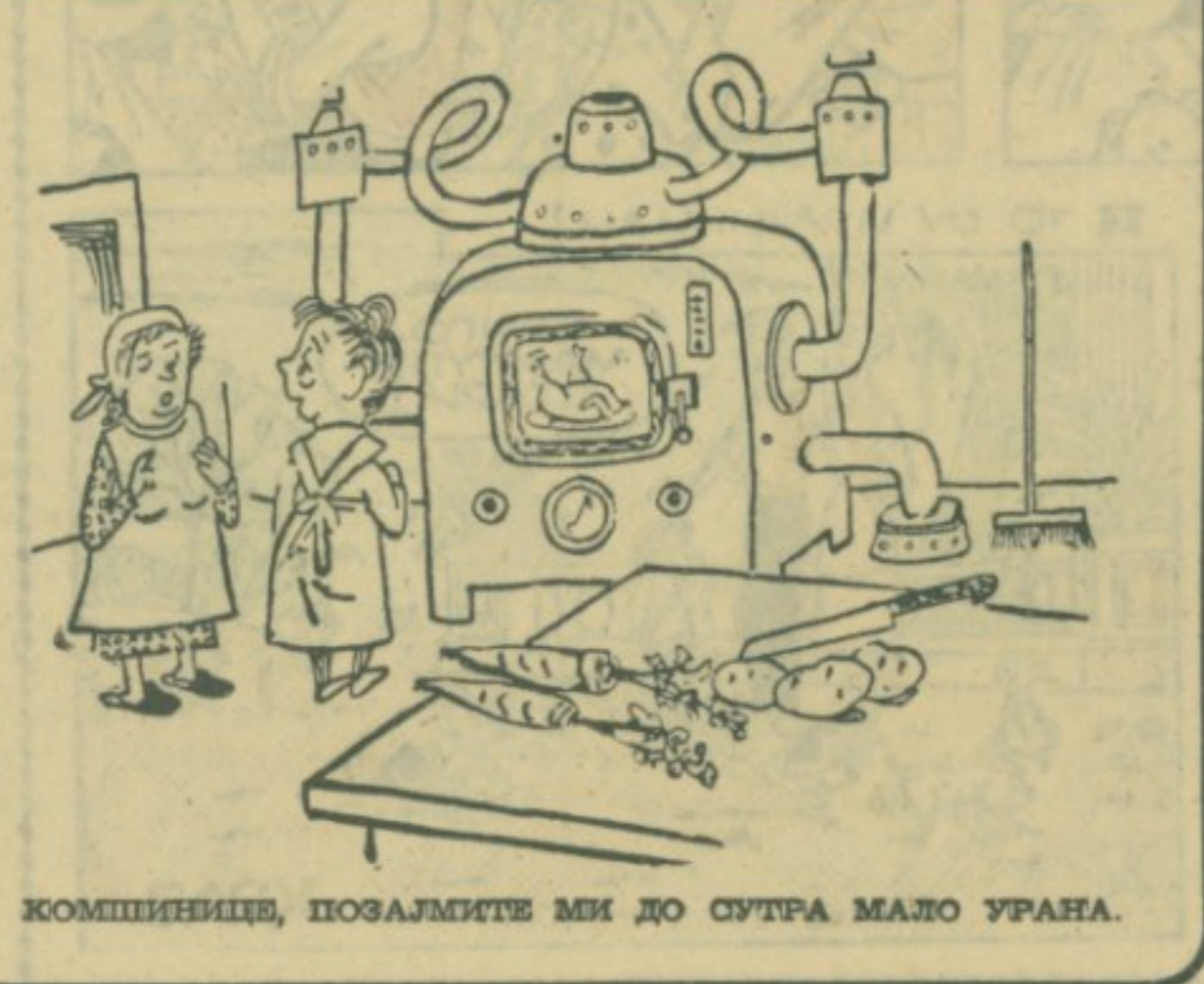
БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

БЕЗ РЕЧИ

КОМШИНИЦЕ, ПОЗАЈМИТЕ МИ ДО СУТРА МАЛО УРАНА.

ИЗ ЖИВОТА ДОСИТЕЈА ОБРАДОВИЋА

Због два петака, прво изгубљена а затим враћена, Доситеј је написао своја два највеселија састава.

Као добром познаваоцу латинске књижевности и филозофије, Доситеју свакако није била непозната Теренцијева изрека по којој човек ништа што је људско не треба себи да ускрати. И вероватно у жељи да му ништа не остане непознато Доситеј је, како сазнајемо из његових писама, имао једну „ману“: истински се „коцкао“ у новац. Боравећи 1792. године у Бечу он је отишао у посету мајору Павлу Сечујцу, сину генерала Сечујца, и затекао га како са својом сестром Аном игра карте. Он им се придружи и „мада је играо без грешке“ није добро прошао, као што видимо из писма: „Ко је рад да оградише и да плати два петака, нека очита (или ако не уме читати нека слуша кад други чита) песму ову, којој је овај случај повод дао. Идући синоћ с вечере, свратим се у један пријатељски дом, у којему нађо брата и сестру, при асталчињу седеће, с неком игром забављајући се. Пристанем и ја с њима, али на моје зло, јер изгубим два петака. Како дома дођем, зачнем тужити:

ПЛАЧ ЗА ДВА ПЕТАКА

Ајо, моја јадна два петака,
припадосте стара и нејака!
Мени тешке зададосте муке,
јер у туђе ви одосте руке.
Сутра ћу ја гладоват до мрака
без вас, мила моја два петака!
Мрачни су ми по Бечу сокаци,
љуте тужим за моји петаки!
Тавни су ми и сунчани зраци,
од жалости за моји петаки!
Каква су то била два петака, —
старосложна и оба једнака!
Да вас прождре и Драва и Сава,
зашто мене остависте сама?
Ја сад тужим и плачем за вама,
а ви некуд иницирате сами!
Дошла на вас беда свакојака,
о неверна моја два петака!
Плачу за ме Србљи и Бошњаци,
питају ме: где су ти петаки?
Сестра и брат мене придобине,
два петака моја освојиме!
Братац један, а сестрица други,
мене јадна предадохе туги.
За мене ће кукат кукавица
и тужиће за ме ластавица,
Два петака, љуте моје ране,
сутра ће ми без вас дан да сване!
Смилијте се, Србљи, браћо драга,
и помињите свако по два петака!

Писана у хумористичном тону, ова жалопјојка више износи догађај, а мање оличава права пишчева осећања. Међутим, ако је тачно да у свакој шали има и мало истине, онда би се из ње могло извући „наравоученије“, бар толико: да коцкање у новац није било у Доситејевој природи. Но прича још није завршена.

Убрзо после овог догађаја, Доситеј поново седа да се карта и успева да поврати изгубљени новац. Ово га та-

кође инспирише да испева песму уз коментар: „Ко жели курталисати се беде и не платити два петака, нека очита или нека чује ову песму којој је овај догађај проузроковао. Данас, у недељу после подне, не имајући никакова посла, отидем посетити моје пријатеље. По свој прилици ваља да ми је овај дан на добро освануо, јер придоби моја два петака и пун радости и весеља, враћајући се дома, овако сам путем певао:

ПЕСМА ЗА ДВА ПЕТАКА

Ја сам звао на помоћ Краљевића Марка,
младог Мусу Арбанаса и Рељу Бошњака,
те сам опет придобио моја два петака!
Молио сам и звао сам војводу Јанка
и његова млад-делију Секуду нећака,
и тако сам придобио моја два петака!
Срдечно сам признао Змај-Огњена Вука,
Милутина араману, на гласу ајдука,
Радојицу и Грујицу и старог Новака.
Зато ја сад опет владам с моја два петака;
радују се са мном сада Србљи и Бошњаци,
срећу мени честитају на гласу јунаци.
Јер су ми се опет моји вратили петаки,
сад су мени светла места сви бечки сокаци
и сад радо лица гледам лепи девојака.
Јер сам опет придобио моја два петака;
о, добро сте м'опет дошли, моја два петака,
од старине начињена, обадва једнака!
Нећете се ви из моји сад измаћи шака:
волећу ја у напредак изгубити главу,
нег из руку испуитити поштење и славу,
и вас опет пошљати у Драву и Саву!
Ја ћу одсад и за свагда пребивати с вама,
нит ћете се ви без мене иницирати сами,
да се братац и сестрица подсмевају нама!
Изради ћу и певати од јутра до мрака!
Веселите се и ви са мном, Србљи, браћо драга,
нит ми више ви шаљите свако по два петака!

И као што се Доситеј био растужио због губитка новца при картању, тако се још ви-

ше обрадовао кад је новац повратио. То није била само радост што су два петака о-

пет његова, мада је и то разумљиво јер је Доситеј кроз свој тежак живот стекао појам о томе шта је новац који му је готово до саме старости задавао мање или веће бриге — него више још, као што се из песме види, да му се не подсмевају брат и сестра, његови партнери у игри. А како је увек умео и на најмање догађаје у животу било да им се радовао или због њих туговао, да реагује снажним осећањима, са песничким заносом, каткад и са наивним младалачким одушевљењем, то је учинио и сада. И док му туговање никад није прелазило у гнев и озлојеђеност, у доживљавању тихе, смирене животне радости био је прави мајстор: знао је и умео истински да се радује животу. Увек уравнотежен духом и умерен у свему Доситеј је тежио и овог пута да се врати у срећан животни ток да га таква ситуација не доводи у незгоду да изгледа неук ма у чему.

Ове две песме су највеселији и најведрији састави што их је Доситеј написао у свом животу који је био — као што нам је познато — далеко више испуњен озбиљним радом него безбрижним задовољствима.

„Тексас“ је заувек бацио котву

Брод-ветеран из оба светска рата данас је музеј и по његовим топовима веру се деца

„Пловећи“ цин, начичкан артиљеријским кулама и торпедним цевима зауставио је своје машине. Уз тугљава ланаца полетела су снара у дубину.

Други светски рат тек је био завршен а пловећа тврђава „Тексас“. Један од најстаријих америчких бојних бродова, вратила се у домовину.

Брод се зауставио у водама Голфског залива, пред пристаништем Галвестон, увек пуном бродова који товаре тексашку нафту или стотине хиљада тона памука са јужних поља.

ко се никад више неће покренути.

„Стара оклопача“, како су га морнари звали, пошла је на необично путовање уским хјустонским каналом — на по следње путовање једног а-

ма су преко њихових стаклених очију навучене платнене навлаке, а у уста топовских цеву стављени дрвени чепови.

Брод је умро, као ратник скрхан годинама које су му отргле мач из руку. Нико га од бродова више не поштује — ни они који пролазе оближњим каналом и који би га иначе на мору први поздрављали скидањем заставе и писком сирене.

Тако је „Тексас“ постао брод-музеј. По његовим палубама звоне кораци туриста и деце која трче на све стране и веру се по седиштима противавионских топова и покушавају да подигну њихове цеву. Кроз округле прозоре командног моста, пада светлост на карте мора и океана којима је пловисо. На артиљеријским рачунарима су навлаке, а чепови смирено за-

исписана имена морнара који су се ту лечили последњи.

Смрт брода који је постао музеј је очигледна нарочито у машинским халама јер моћне турбине испреплетане са стотинама помоћних мотора — стоје. Ту не допире светлост дана — само мале сјајнице, напаяне струјом са копна, осветљавају бродску утробу.

Чувар брода је подофицир — ратни ветеран, који је остао да дели судбину свог брода и да командује „посадом“ која одржава оклопачу.

Туристе он сачекује у малој кући на обали, наплаћује улазнице и продаје проспекте о Тексасу држави и о „Тексасу“ броду. Понекад и сам прошета до његових палуба и прича о борбама против нациста у другом светском рату у коме је и он учествовао на овом броду.

Понекад се скупе стари ратници са брода — дођу му у посету, али то чине све ређе, јер и они који плове на модерним бродовима и они који су остали на копну, имају друга посла.

Мртав брод, оклопача „Тексас“, уклопио се у ствари са својим националним парк-музејем у сам град који је постао један од најнеобичнијих на свету, можда баш због њега.

Уз огромне бокове брода пристали су мајшини чамци у које је сишла посада која је брода. Сваки морнар и официр окретао се да још једном поздрави брод на коме је по неко од њих провео и више од једне деценије, а скоро већина на њему проживела најтеже поморске битке у другом светском рату.

„Тексас“ је био један од три најтежа и најбоље наоружана брода, ратне морнарице и један од ретких ветерана мора који су учествовали у оба светска рата.

Посада га је напуштала јер је застарео, није више одговарао потребама. Била му је намењена судбина која чека све бродове што преживе свој век: пут у неко бродоградилште, на „касацију“ како се то каже, где му се скину сви инструменти који још вреде и исеку челични зкови да би били послати у топонице.

Ипак, „Тексас“, на коме се још вила застава, није заувек нестао са пловних путева на-

пријског дана 1948. године, до малог залива близу Сан Хацинта.

Ту су велики багери продурили један рукавац да би тежак брод упловио у њега и одатле, пошто баци котву, никада више да не исплови.

„Тексас“ је остао на југу земље чије је име носио више од две деценије. Сив и огроман, са дугачким топовским цевима које претећи вири из оклопљених купола, он стално изгледа спреман за пловилбу. Само, његове елисе више не могу да се покрену, дубоко у муљу оне се одмарају од милијарде обртаја које су направиле на широким океанским света.

Остале су и радио-антене и радарска турела. Рефлектори-

тварају челичне цеву које су бљувале огањ и смрт.

По свему изгледа да је брод тек тог тренутка напуштен.

Највише се то осећа у одељку бродске болнице. Тамо је најчистије, све је још бело јер чувари брода ове просторије највише пазе. Осећа се у ваздуху мирис медикамента и хлороформа, а као намерно бачена у подножју операционог стола лежи празна ампула.

Лекарски дневник је у витрини, под стаклом, отворен на последњој страници где су

Лептир и радио

Радио-станица Албазете у Дон Кихотовој Манши остала је из непознатих узрока без гласа пуних 48 часова. Тек после дугог испитивања у једном веома осетљивом проводнику нађен је леп шарени лептир који је једним својим крилом прекинуо функцију овог људског тенијалног проналаска.

НЕПОЗНАТЕ ЗЕМЉЕ И НАРОДИ МАНИОКА И ЈАГУАР

Племена Намбикуара по начину живота спада у најпримитивнија индијанска племена Бразила. Познато је већ да се као мерило за степен развитка тропских Индијанаца узима керамика и плетене висеће постеле. Намбикуаре немају ни грчарије ни висећих постела. Шта то значи? Пре свега то да они немају сталних насеља без чега не може да постоји било каква култура. Намбикуаре проводе живот готово без икаквог одела и спавају на голој земљи.

У Бразилу се година дели на два периода: сув (зима) и кишни (лето). За време сувог периода Намбикуаре у малим групама одлазе да траже храну у саванама. За време кишног лета они, ако им је то само могуће, бивају на малим шумским чистицама у близини питке воде и тада се, за кратко време, претварају у привремене градинаре.

За људе који живе у „природним условима“ и потпуно зависе од људи природе, веома је важна правилна организација и расподела рада. Код Намбикуара мушкарци иду у лов и риболов. Њихова дужност је и прављење оружја, као и подизање колиба. Жене скупљају дивље пло-

По позиву научних института Јужне Америке научник Лајош Богнар посетио је Бразил где је провео годину у једном од најзаосталијих племена

ве и старају се о усевима. Сваког дана, у рану зору, оне одлазе да скупљају разне бобичасте плодове, корење, нисекте и ситне глодаре. Њихова нарочита посластица су зривкави. Омиљена тема разговора међу женама најчешће су приче о томе која је од њих на једном жбуну видела много, више, највише скакаваца.

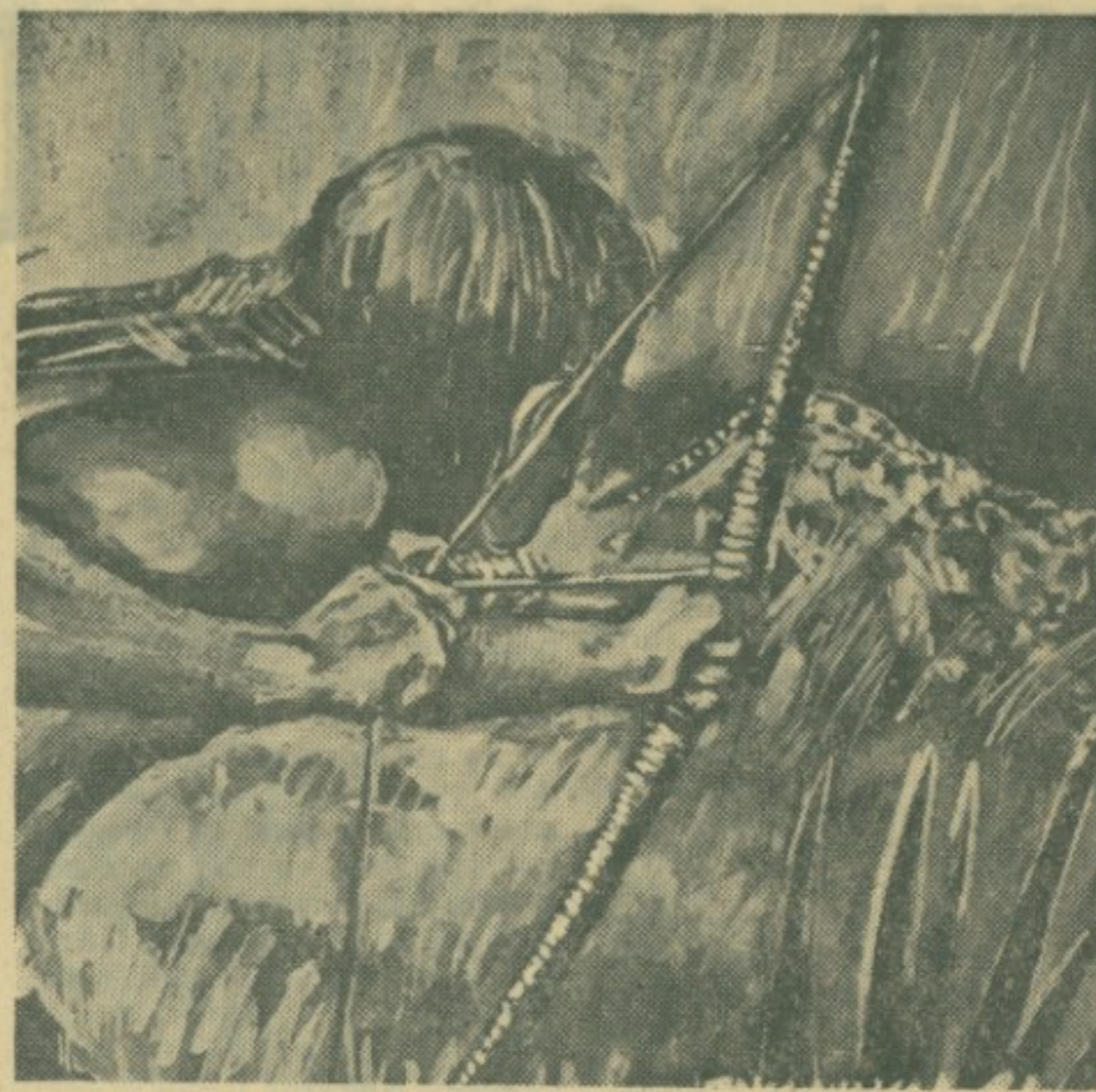
Главна биљна храна овог племена је корен биљке маниока која се гаји у малим баштама. Кад плодови дозру, жене ваде из земље 20 до 30 кртола, чисте их, туцају и

цеде из њих воду. Истудана маса суши се на сунцу и тако се добија нека врста брашна од кога се праве делицијозне — бенце — омиљена храна ових Индијанаца. Од маниокиног брашна и меда дивљих пчела справља се и напитац „чича“.

Једном сам запито поглавицу племена која му је највећа жеља. Одговорио је без двоумљења: „Много, много маниоке и много, много јагуара!“ Месо јагуара главна је храна животињског порекла. Набављање меса, то јест јагуара — задатак је мушкараца. Али, у лов се не одлази групно. Сваког дана, по реду, једна породица креће у лов и набавља месо за читаво племе.

Намбикуаре се у лову служе луком и стрелом. Бамбусова стрела са оштрим, по средини расцепљеним врхом намењена је крупним животињама: јагуарима, тапирима и дивљим мачкама. Глатке дрвене стреле употребљавају се у лову на мајмуне, а стреле с тупим врхом само за птице да им се не би окривило перје јер је оно потребно за украшавање и жена и мушкараца.

Недавно су се у племену појавиле прве пушке које се

пуше сачмом. Ова новина прилично је изменила живот и равнотежу односа у племену. Наиме, док су раније мушкарци били оптерећени радом исто као и жене јер су често данима и ноћима морали да се шуњају за јагуаром док га не улове, данас је лов, захваљујући пушкама, знатно олакшан. Жене, према томе, раде више од мушкараца.

Кад се приближи време бирања новог поглавице, живот у племену сасвим замре. Обично бирају најхрабријег ловца. Једном сам запито једног младог Индијанца: „Ко ће заузети место поглавице?“ Одговорио ми је: „Мада је мој отац најстарији у пле-

мену, поглавица ће постати Антонио, јер је он најбољи ловац“.

Поглавица одређује распоред одласка у лов по породицама и води рачуна о грађењу привремених домова. Симбол његовог положаја и власти представља огрлица од јагуарових канџи. А кад је он истовремено и главни врач — а то је готово правило — уз јагуарове канџе долази и нека врста капе од крзна јагуара.

За читаво време мог боравка у племену чуо сам и записао само једну легенду. Ево њеног садржаја: На равници стоје две планине. У једној од њих, у самој средини, налази се колиба у којој је некад давно живело славно племе Намбикуара. Али, догодила се несрећа: на улаз у кућу свалио се огромни камен и људи више нису могли из ње да изиђу. Једног дана детлић црних груди и белих леђа открио је тајно станиште и испричао о њему другим птицама. Птице су појединачно долетале до планине, али ниједна није могла да помери камен. Тада су се све скупиле и заједничким снагама ослободиле Намбикуаре. Изашли су Индијанци на слободу и разишли се по саванама. Прешли су пешнице огромна просторства. За то време детлић су их научили да саде маниоку, лове и свирају на свирале.

ЧИТАВО БЛАГО

Први сакупљач народних мелодија на хрватском подручју Петар Хекторовић забележио је народне песме са острва Хвара још у 16. веку. После њега сакупљао је хрватске народне песме илтријски песник Станко Враз. Али и један и други су то чинили узгред, поред свог редовног посла а први који се потпуно посветио томе био је Фрањо Ксавер Кухач (1834 — 1911) који је прикупио толико народних песама да би требало много година да се то све само попише и среди.

Кухач је још као мали дечак показивао веома изражену тежњу за прикупљањем и прављењем збирки — пово каменчића, а кад је пошао у школу дописних карата, доцније народног веза а затим, већ у 11. години, и песама на рочишту када је боравио код свог стрица у Доњем Михољцу. Завршио је учитељску школу и био краће време учитељ, а после стричеве смрти наследио је нешто новца и решио да пође пово по оближњим крајевима, а затим даље — да бележи народне мелодије. Са собом је увек носио виолину, нотни блок и оловку. Како је чуо у народу да се пева која песма бележио је је тачно тако, без допуне. Прикупио је сасвим узгред и народне пословице и изреке, па чак и народне инструменте који се као његова збирка чувају сада у Етнографском музеју у Заребу.

ПОПАЈ
TOM SIMS & ZABOLY

ЈА И ОСКАР ИДЕМО НА МЕСЕЦ !!

ЛЕПО!

ДАЛЕК ЈЕ ТО ПУТ! МОЖДА БИ ТРЕБАЛО ДА ИХ ИСПРАТИМ!

КАД КРЕТЕТЕ, КИКО?

КРОЗ ЈЕДАН САТ ОТПРИЛИКЕ!

ЈОШ НИСМО ПОЧЕЛИ ДА ПРАВИМО РАКЕТУ!

ЈОШ НИСУ ПОЧЕЛИ ДА ЈЕ ПРАВЕ! ХА!

ИЗГЛЕДА ДА ЋЕ НАМ ТРЕБАТИ МЕКИЈА И ТЕСТЕРА!!

И КОЈИ ЕКСЕРЦИЈА И ШРАФ-ЦИК!

КОЛИКО НОВАЦА ИМАШ ЗА БЕНЗИН, ОСКАРЕ ??

ИСТО КОЛИКО И ТИ... НИ ПАРЕ!

САТ ЈЕ ВЕК ПРОШАО! ДА ПОГЛЕДАМ МОЈЕ СЕЛЕНИТЕ!

ПА, КАКО ИДЕ?

САМО ЈОШ ДА МЕТНЕМО ВЕТРОКАЗ!!

ЛЕПО! А ГДЕ ВАМ ЈЕ РАКЕТА ??

МАЛО СМО ИЗМЕНИЛИ НАШ ПЛАН !!

ОВО ЈЕ ПРОСТОР ЗА СЛЕТАЊЕ РАКЕТА СА МЕСЕЦА!

ЧЕКАЈЕМО ТУ ДОК НЕКА НЕ ДОЂЕ ДА НАС ПОСЕТИ!

А ОНДА ЋЕМО СЊОМ НАТРАГ!

ОХ! ПАЗУ-МЕМ!

СА СВИХ СТРАНА

ЕНГЛЕЗИ НЕ МАРЕ ПОЗОРИШТЕ

Млађа генерација Енглеза радије иде у биоскоп него у позориште коме је велики конкурент телевизија. „На телевизији се такође гледају позоришни комади који трају краће и човек их прати раскомоћен код своје куће“, гласи карактеристичан одговор добијен приликом једне велике анкете међу енглеском омладином. У томе лежи узрок сталног и великог дефицита британских позоришта и поред тога што имају прворазредне глумце који у њима играју.

ОЛОВКА КОЈА САМА САБИРА

Један француски проналазач је конструисао направи која је у исто време оловка са мином и електромеханички уређај који сабира. Оловка оставља мастиљав траг на свакој подлози па и на стаклу и металу, због чега се њоме може написати ма каква ознака а бројчаник аутоматски означава колико је предмета већ маркирано. Изум је добио ширу употребу у разним гранама индустрије.

ДА ЛИ ЧЕСТО ТРЕПЋЕТЕ

При сваком трептају очи не виде за три десетине секунде. Пошто после сваког спуштања и подизања очних капака око мора да се привикне на светлост, сматра се да пуних 20 одсто нашег будног стања ми не видимо спољни свет.

ПОВЕЋАЊЕ СТАНОВНИШТВА

За последњих десет година, од 1950. до 1960. повећано је становништво неких западних земаља у следећим процентима: Француска за 4 одсто, Сједињене Америчке Државе 7 одсто, Италија 12,5 одсто, Аустрија 13 одсто, Холандија 15 одсто, Швајцарска 16 одсто, Канада 16 одсто, Западна Немачка 25 одсто.

МУЗЕЈ ХЛЕБА

У немачком граду Улму отворен је музеј хлеба, јединствена установа своје врсте у свету. У њему се налазе документа и студије о гајењу жита и производњи хлеба у току протеклих 4.000 година.

ХЕНРИЈЕТА

Више од свега на свету желела сам да једног дана научим да јашем на коњу. Живела сам у Њујорку и имала сам тек 11 година. Када ми је отац саопштио да ће ме послати на летовање код тетке Алисе и тече Еда у Колорадо где су они живели, мислила сам да је дошао тај дан.

Онога момента када сам сишла с воза, чула сам: „Јуу-хуу... Хенријета!“ — то ме је дозивала моја тетка Алиса.

— Верујем да си много уморна после тако дугог пута — обратио ми се теча Ед — и мислила да не би било рђаво да се мало одморим.

— А, не, никако! — одговорила сам — Не могу да сачекам да стигнем на ранч и да почнем да јашем.

— Ранч? — изненадио се теча Ед. — Чиии ранч?

— Па твој, чиии би био — као да сам хтела да га подсетим.

На то је тетка Алиса ставила руку на моје раме и рекла нежно:

— Драго моје дете, ми не живимо на ранчу, него у малој кући у кањону Хрстовог извора. Зар ти то ниси анала?

Свакако да нисам, помислила сам, јер иначе не бих ни дошла, али сам ипак успела да савладам своје разочарање и да га не покажем.

Њихова кућица је била чак мања него наш стан у граду. Али се у њој човек осећао пријатно јер је дневна соба у којој сам ја спавала била велика. Кроз широки прозор се пружао величанствени видик — као урамљен планински пејзаж. Уз саму кућу протицао је поток чији је журбор био лепши од било које песме. Поврх свега, ништа ми боље није пријало од пржене сланине са јајима што ми је припремала тетка Алиса сваког дана.

Да није било Чарлија могла сам да будем веома срећна и овим што имам. Али он ми је

Прича о „варошкој“ девојчици која је нежношћу, смелошћу и шећером укротила Паука најжустријег коња на ранчу

кварио расположење. Чарли, дечак који је живео на другом крају кањона, стално је био на коњу. Радио је на ранчу неког Тадса, који је за време сезоне одмора издавао коње под најам излетницима и туристима. Газда је дозвољавао Чарлију да јаше његове коње јер му је много помогао, нарочито у штали око коња.

Једном сам запитала Чарлија да ли им је можда потребан неко за помоћ. Кад је чуо да се то ја нудим слатко се насмејао и подсмешљиво рекао:

— Шта би једна девојчица — и то још из града — могла да ради око коња у штали?

Па ипак дозвољавали су ми да помилујем Паука и да му дам по коју коцку шећера. Паук ми се највише допадао — постао је мој љубимац, а име је добио због веома дугих ногу. Туристима нису давали да га јашу, па чак ни Чарли није смео. Једино је Тадс себи то допуштао.

После дуге штедње, успела сам да прикупим довољно новца за један сат јахања и да затражим коња. Међутим, Тадс који је био веома пажљив према мени, није ми дао да бирам, већ ми је понудио стару мирну кобилу Отси. Ја сам му рекла да бих јахала Паука.

— Никада до сада ниси јахала? — запитао ме је. И кад сам клинула главом, он је наставио — Држи се ти Чарлија, он ће ти то показати.

Због овога сам се још више почела да врзим око штала, тако да је на крају Тадс одлучио да ме „постави“ за Чарлијевог помоћника. А то је значило да сам могла често да јашем — на жалост само Ости, а никад Паука. Иако ме је то много мучило, могла сам бар често да га помилујем. Чинило ми се да ме је и он заволео јер сам му давала шећер, на шта ме је и он сам понекад подсећао гурајући ме њушком.

Мој посао се састојао да уписујем туристе када пођу на јахање и када се врате као и да им дам коња који им одговара.

Убрзо сам се навикла на свој посао и Тадс и Чарли као да су заборавили да сам „варошанка“, почели су да ме остављају и саму.

Једног дана наишао је један туриста — момак из града — и рекао да жели јед-

ног стварно брзог коња. Док је то говорио спазио је Паука, оседланог, јер је требало да дође Тадс и да на њему некуд оде.

— Хоћу овог коња — рекао је кратко.

— Жао ми је, господине, — овај се коњ не издаје — рекла сам учтиво али одлучно.

— Како то мислите, не издаје — кад је одседлан као и сви други?

Ја сам поновила да газда овог коња не даје, али је он остао упоран:

— Пошто не видим вашег Тадса у близини, ја ћу коња јахати док се он не појави.

Осетила сам да се неће добро свршити, поготову када сам видела како се попео на коња — узјахао га је с десне стране а то ни почетник не чини.

Наравно, то је осетио и Паук, који је одмах почео да се пропиње, и одједном је излетео из штале као фаворит на тркама.

Предосећала сам на коју је страну Паук могао да одјурни па сам кренула за њим и заиста сам била у праву. На месту где се састају Сребрни кањон и Кањон хрстовог извора — у кршу стења — стајао је Паук, а наш момак се батргао по води у коју га је коњ збацио.

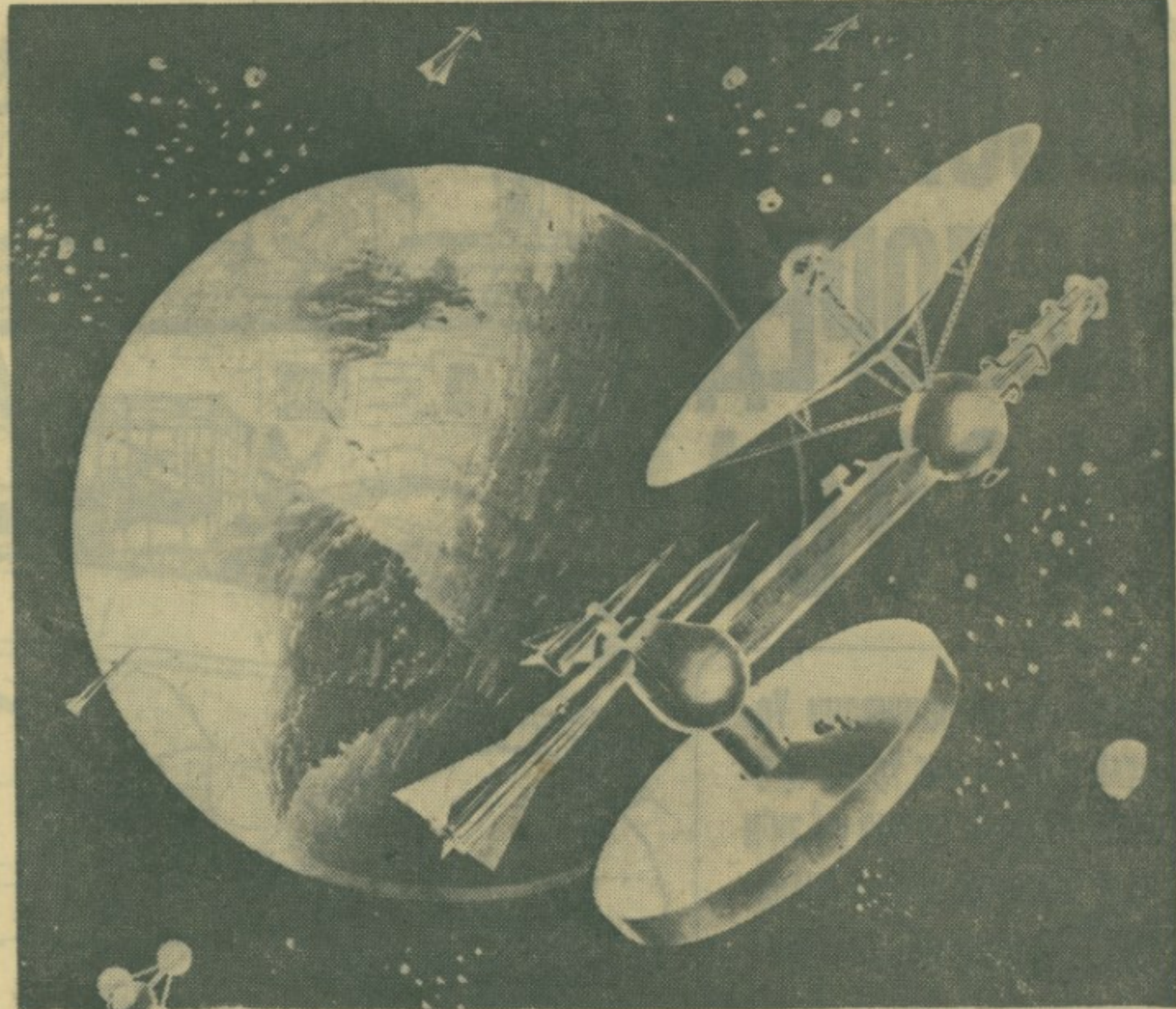
Прилично сам се намучила да смирим Паука. Покренула сам га из стења тек пошто сам му „понудила“ коцку шећера што је наравно прихватио. И сада не знам шта је на њега више утицало: да ли мој благи глас — трудила сам се да будем што блажа — или шећер. Главни сам успела да узјашем Паука и без тешкоћа стигнем до штале у пратњи момка који је јахао на коњу којим сам ја дошла до места незгоде.

Кад сам испричала шта се догодило, чак је и Чарли признао да сам добро учинила, „поготову кад се има у виду да сам девојчица и то варошка“.

Али оно најлепше за мене дошло је тек кад је Тадс, са осмехом на лицу, изјавио:

— Паук дозвољава да га воде само искусне руке каубоја и девојчице из града које се зове Хенријета.

Од тог тренутка и Чарли је морао да се помири са њињеницом да ћу ја Паука јахати до краја лета.

Овако ће можда изгледати аутоматске интерпланетарне станице с којих ће се избацивати вештачки сателити

„ОПЕРАЦИЈА 8“ ЗЕМЉА — МЕСЕЦ — ЗЕМЉА

Када су Јурију Гагарину понудили да буде председник Синдиката пилота космичких бродова, одговорио је:

„Сматрам да нећу дуго бити једини члан тог синдиката!“

Тек што је организација учлањена у Савез синдиката у Москви, други космички путник је узлетео са америчког тла. Како је Гагарин позвао Алена Шепарда у синдикат астронаутичких пилота како би имао још једног члана. Али свакако ће им се ускоро придружити поред Гисома и Титова можда баш и хероји „Операције 8“.

Реч је о новом подухвату који се проучава у Совјетском Савезу и у САД, а чије резултате научници ових земаља саопштавају једни другима у одређеној мери. За време боравка у Америци, баш кад је Гагарин узлетео у космос, професор Леонид Седов говорио је америчким колегама о новом необичном плану који треба да успостави човеково господарство васионом.

Шта је „План 8“

Замислите број осам који се састоји од два круга, од којих је један већи а други мањи. Мањи круг, као бачени ласо опасује Месец на 200 км удаљености, док већи опасује Земљу на 150 км одстојања. Замислите сада како један космички брод по тој путањи обилази најзближе Земљу и Месец, како долази на 150 км изнад нас да би се снабдео горивом и поново одлази на исто путовање. У броду се налазе три научника која прате рад инструментата, снимају Месец и испитују резултате. После неколико обилазака екипи је дошла смена и брод је поново напуњен горивом. Све ово личи на измишљену причу, али два месеца пре Гагариновог лета, још 12 фебруара ове године, совјетски стручњаци су знали да је „План 8“ могућан, јер су са једног спутника одбацили у васиону други спутник.

„Венусник“

Са једног вештачког сателита, који је тежио 6483 кг, и чија је орбита била удаљена од Земље 245 км да би се затим померила на 327 км, совјетски стручњаци су упутили према Венери аутоматску интерпланетарну станицу. Слушајући се њоме као ослонцем за одбацивање новог вештачког сателита, они су учинили

велики корак унапред. Одашињање „Венусника“ у космос у две етапе није, истина, подвиг као лет Гагарина и Титова, али да се оно остварило било је потребно овладати многим дисциплинама у теорији и пракси. Тај успех је

Синдикат пилота космичких бродова имао је кад је основан, само једног члана, Јурија Гагарина, који је у исто време и његов председник. Чланство се отада повећало. „Операција 8“ донеће овом најмалобројнијем синдикату на свету нове чланове

не за коју се претпоставља да је врло танка и да космичка ракета лако може да је пробије. Њихов је циљ да сазнају зашто прашњава површина Месец одбија таласе од 10 см дужине као да је огледало.

Нико не очекује да се на Месецу открију радиоактивни минерали, злато или платина, али постоји мишљење да ће се наћи друге супстанце које ће бити од користи за досељенике, нарочито вода. Познати енглески астроном Томас Гоулд недавно је штампао сензационалан чланак у коме је математичким путем доказивао да свега неколико метара испод месечеве површине постоје пространи лагуни с ледом. На први поглед тврђење изгледа невероватно. Јер, ако је тако, зашто сунчеви зраци не би могли да продру у лагуне и да отапају лед? Вода добивена топљењем могла би да истече на површину где би се у току хладних месечевих ноћи смрзла. Томас Гоулд извршио је подробну анализу помоћу електронске машине за рачунање и дошао до закључка да се на неколико метара испод месечеве површине, и готово свуда, налазе хиљаде милијарди тона леда.

Петролеј на Месецу?

„План 8“ мораће да провери ову неустрашиву хипотезу. Ако се претпоставка обистини, лед ће моћи да се отапа, моћи ће да се прави ваздух и да се неограничено живи на овој планети без атмосфере. Сматра се да Месец крије и друга богатства, нарочито петролеј. Совјетски астроном Козирев мисли да је приликом својих посматрања угледао ерупцију природног гаса, а фотографије које је снимио, говоре у прилог његове претпоставке. Ако на Месецу доиста има петролеја, насељавање ће брзо напредовати. Јер, петролеј је извор енергије, а петро-хемија учиниће да се од њега производе намирнице. Он ће сигурно бити укусије него бутер од угља који су Немци производили у току последњег рата.

Када ће моћи да се обави ово чудесно путовање? Американци мисле да пут око Земље и Месеца треба да се отвари до 1965. године. Совјетски стручњаци не дају изјаве, али су оптимисти. У сваком случају, до тог путовања треба обавити још многе послове.

РОЂЕНИ У СЕДЛУ

Монголи су последњи велики номадски народ у свету. Има их око милион и сви су тако рећи „рођени у седлу“. Ни за њихову децу не значи ништа да на чупавим степским коњима „прелете“ велике раздаљине.

Три четвртине Монгола су пастири и одгајивачи стоке. Са својим овцама, козама, говедима — међу овима су и мали „јаки“ — на коњима и камилама они прелазе с једног краја њихове земље на други.

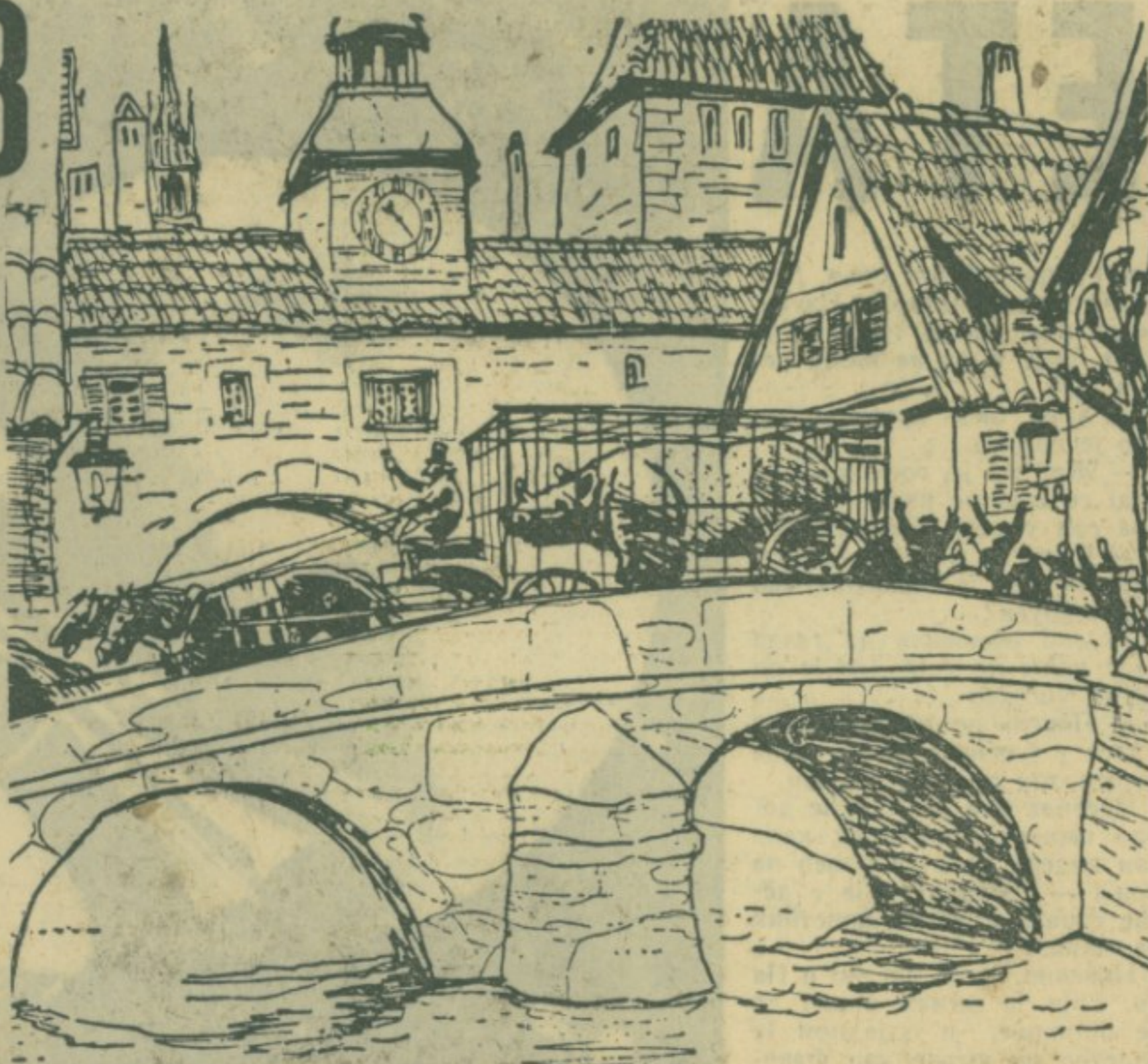
Традиционална јурта, округлао шатор са пречником од неких шест метара прекривен филцом, Монголима је још и данас најмилији стан. Њихове вароши које су тамо лагано ничу, већином су шаторске колоније, које личе на отгајалиште печурки.

И храна Монгола не разликује се од оне њихових предака — готово искључиво се састоји од животињских производа: млека у сваком виду, разних масти и меса. У чај уметају овнујски лој, говеће месо, со и млек и зато се може рећи да се он пре једе него пије. И њихова народна алкохолна пића, арик и кумус, справљају се од крављег односно кобњег млека.

НОСОРОГОВ РАСПОРЕД ЧАСОВА

Немачки истраживачи Урсула и Волфганг Урлих провели су неко време у Азији проучавајући живот оклопних једнорогих носорога

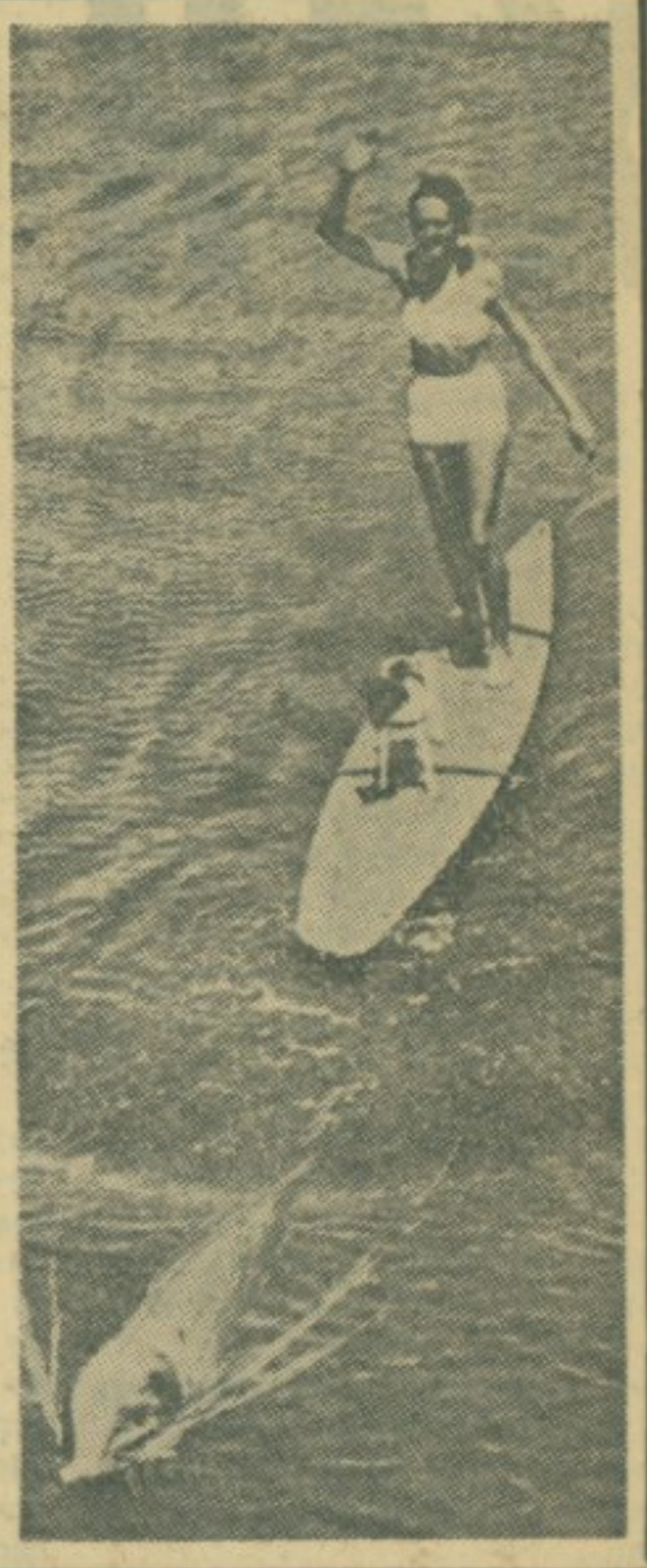

ДЕЛФИН, МОРСКА ЗАПРЕЖНА СТОКА

Својим изванредним својствима и интелигенцијом делфин не чини само част животињама које живе у води, већ, како сматрају многи научници — он надмашује и пса и шимпанза. Тешко се у животињском свету може наћи бољи и дисциплинованији човек сарадник и пријатељ од делфина. Његов мозак је већи од људског а врло изражене мождане вијуге указују да се у његовој мозганој маси крију свакако изузетне могућности.

Претпоставке научника је потврдио делфин Флипи кога је обучио немачки дресер Адолф Фрон. Захваљујући заједничком напору Флипи извршује изузетне спортске, артистичке и домаће задатке.

У стању је да пола сата вуче нарочити чамца са човеком који може њиме да управља по вољи а да се уопште не замори.

У канцеларији шумске станице карта представља територију резервата подељену на рејоне насташене носорозима, слоновима, дивљим биволима и јеленима. И заиста, пролазећи кроз један део резервата видели смо само слонове и једног носорога. Обратило се оном делу где живе оклопни носорози нема слонов. Занимљиво је да између појединих рејона нема никакве разлике ни у земљишту, ни у биљном свету. Свуда исти пејзаж: уунгле, језера с воденим зумбулом, блатњави лугови. Вероватно нешто друго побуђује носороге да за живот бирају строго одређене рејоне. Очигледно, они се осећају спокојни само онда када се у њиховој околини налазе њихови сродници. Али, они се не скупљају у стада, већ деле територију на „интересне сфере“.

Ујутру, између 7 и 9 часова, ако је сјајало сунце сретали смо носорога на месту где су се хранили, и то увек сваког на свом. Кад је било хладно и облачно они су дуже остајали у својим „крветима“ и напуштали их тек око десет часова. Ако би сунце било јако печко, скраћивали су време доручка да би потражили какву бару или језеро, увалили се у прохладну воду и сладили воденим зумбули-

ма. У подне су носорози одлазили да мало здремају у сенци високих трава. Тај подневни сан траје око три часа и тек после њега долази ручак, а прави одмор почиње тек у поноћ.

Носорог веома цени свој „лични живот“. Мада је њихов рејон у резервату, сваки носорог има своје приватне, побочне стазе до места одмора. У приватни посед нико не сме никоме да дирне иначе долази до страховитих борби.

Носорог увек напада брзо. Громко фрктање у ствари је само сигнал да је открио непријатеља после кога не долази увек и до напада. Напротив, после тога он може и да побегне што се уосталом и догађа у већини случајева. Кад напада, носорог посувраћа „усне“ откривајући доње секутиће, муњевито окреће главу у страну и својим лопатичастим зубима наноси дубоке ране...

У Багури смо знатно допунили наше познавање „речника“ носорога. Кад свој сродник упозорава на опасност, носорог кратко фрктање је дуже кад прогони непријатеља. Звук који подсећа на плускање воде — то је позив на купање.

Први оклопни носорог који је 1747. године допремљен у Немачку изазвао је праву сензацију. Град Штутгарт издао је поводом тога специјалну спомен-медаљу, а у Лајпцигу је био објављен по себан сајамски билтен са описом живота носорога. Индијски оклопни носорог био је представљен у том билтену као „једнорога звер“ која се помиње још у Библији.

Пре него што су научници упознали оклопне носороге, описи митске животиње „једнорога“ и носорога често су се мешали. Флавије Филострат, који је живео у трећем веку наше ере писао је: „У Индији лове дивље магарце с рогом на челу којим се они бране. Од тог рога праве се пехари. Ко се напије из таквог пехара излечи се од болести. Ако рањеник из њега прогута само гутљај вина, нишечнуће болови. Човек који се напио из пехара може неозлеђен да прође кроз огањ. Због тога се они пехари сматрају краљевским посудама. Сем краља, нико не сме да лови носороге“.

Митској животињи једнорогу приписивана је натприродна снага и моћ. У Европи су његове роге продавали у средњем веку за баснословне своте. Разуме се да су сујеверни и лаковерни купци добијали у ствари зубе и кости разних животиња. Веровање у лековиту моћ пехара израђених од носоро-

говог рога, које је и данас веома распрострањено у Азији, довело је до великог уништења не само оклопних индијских носорога, већ и осталих врста овних животиња. Многе апотеке на својим фирмама имале су слике носорога, а неке још и данас носе своја стара имена „апотеке једнорогог носорога“.

Пошто у средњем веку ни-

једна жива једнорога животиња није никад стигла у Европу, раширило се веровање да су сви једнорози настрадали у великом библијском потопу. Данас је, међутим, очигледно да се опис једнорога у ствари заснивао на причама о оклопним азијским носорозима који, за разлику од осталих, имају не два, него само један рог на глави.

ПРОМЕЊЕНЕ УЛОГЕ

У Сеговији једна жена пролазила је заиста ретко јубилеј: 80 година служења у једној кући. Пре осам деценија Еулалија Кол, тада 13-годишњу девојчицу, родитељи су дали да породици Ројо чува њихову тек рођену ћерчицу Марију. Од ње се Еулалија није

одвајала пуних 80 година. Само, у међувремену су се промениле улоге: она већ одавно није више способна ни за какав рад и њу сад дворни њена 13 година млада послодавка Марија али и она осамдесетогодишња старица.

»БЕСЕДА«

После 1861. године у Словенији се оснивају многе читаонице које постају мали народни културни и забавни центри. Ту су одржавале и мале претежно музичке приредбе под именом „беседе“ по угледу на Чешку у којој су се наши љубитељи музике у то време нарочито школовали. Извођене су соло и хорске песме и мања инструментална дела, а после се настављало на родном играчком за коју је такође требало написати музику. Дела компонована за те друштвене вечери значајна су утолико што су у развоју словеначке музике учинила да се створе још бља.

**ДА ЛИ
ЗНАТЕ!**

ЗБОГ ЧЕГА РАСТЕМО

**Јесте ли
већ
чврсти да...**

ОПЕТ ИСКОПИНЕ

Драгоцености из византијске епохе наша су два становника Штокхолма приликом радова на свом летњиковцу северно од града код језера Маелар. Ископине су у ствари 37 комада златних новчића и једна златна наруквица из 5. века наше ере.

У Немачкој је ѕидар Валтер Опиц полажући телефонске каблове у Фолксмарзену, изнео на светлост дана више од хиљада комада средњег новца ископаног у Бремену, Хилдерсхајму и Штраасунду од 1639. до 1758. године.

Да би човеково тело могло правилно да расте и да се развија потребни су фактори који то изазивају, регулишу и одржавају. Пре свега неопходне су материје које ћелијама свих његових ткива и органа пружају подлогу за развој. Те важне супстанције за раст су првенствено беланчевине, од којих у највећој мери зависи раст његовог организма.

Познато је да слаба исхрана и гладовање успоравају или потпуно заустављају раст младих особа. Други чинилац који учествује у томе је метаболизам (промет материја) у организму. Сваки поремећај у функцији црева, јетре, бубрега и других органа може да изазове успоравање и заустављање развоја. И нека обољења костију доводе до поремећаја у расту костура а самим тим и тела. Најзад, и жлезде са унутрашњим лучењем, својим хормонима, много утичу на правилан развој човечијег тела.

Утицај хормона на раст најбоље је и најтачније проучен на животињама. Ако се пацову одстрили жлезда са унутрашњим лучењем — хипофиза,

која се код човека налази на бази мозга и која је главни покретач функције свих ендокриних жлезда, наступиће успоравање раста. Код свих младих пацова развој се не успорава много кад им се извади хипофиза, док животиње старије од месец дана, после ове операције више уопште не расту. Хипофиза својим хормоном који се ствара у њеном предњем делу подстиче путем крвотока сва ткива да се множе. Сматра се да у главном овај хормон одлучује хоће ли развој бити правилан или не. Код неких цинова је, после њихове смрти, утврђено да су имали тумор на хипофизи услед чега је жлезда лучила више хормона него што је потребно.

Штитаста жлезда, која се код човека налази на предњем делу врата, својим хормоном — тироксином — такође утиче на раст. Када се ова жлезда извади младој животињи она престаје сасвим да расте или расте веома споро. Али деца код којих се овај хормон јаче лучи, нагло расту.

Раније се сматрало да и кора надбубрежне жлезде, такође жлезде са унутрашњим лучењем, утиче на раст. Међутим испитивања су показала да иако се она код животиња одстрили растање се нормално наставља.

Најзад и полне жлезде утичу на развој тела. Недостатак хормона андрогена у мушкараца, проузрокује споростују па према томе и читава тела. А недостатак естрогена, хормона женске полне жлезде спречава раст жене. Сматра се да

фоликули, женски полни хормон, спречава дејство хормона за раст жене које лучи предњи режањ хипофизе.

Из овога се види да раст жене у многоме зависи од правилне функције ендокриних жлезда, нарочито хипофизе, штитне жлезде и полних жлезда. Нормалан развој може бити поремећен услед њихове неправилне функције — сма-

њеног или повећаног њиховог лучења. Смањење или недостатак хормона предњег режања хипофизе и штитасте жлезде доводи до пагубастиг раста, а смањење лучења хормона полних жлезда изазива непропорционални пораст тела. Напротив, повећано лучење ових жлезда доводи до повећаног раста.

„УЛТРАЗВУЧНО“ ПРАЊЕ РУКУ

Чистоћа и антисептичност нигде нису важнији него у операционој сали. Хирург пре операције мора читавих десет минута најбрижљивије да пере руке. А то будуће неће више бити потребно јер је у САД пронађен други начин ефикаснији и бржи. Хирург ће само неколико тренутака да

држи руке у сапунци која се ултразвучним таласима пенуша. Вибрирање воде, тврди се, брже и темељније ће одстранити прљавштину и бактерије него досад уобичајено прање руку. Овај нов начин не само што штеди време, већ ће можда омогућити да хирург оперише и без рукавица.

МЕДВЕДИ ПРОВАЛНИЦИ

Јелоустон је најстарија а свакако и најпопуларнија национални парк Америке. Туристе највише привлаче и забављају сиви медведи којих тамо има много. Питоми, они лутају путевима и, ако им неко пружи комадић шећера или бомбону они врло радо „позирају“ пред фотографским апаратом. Лакомост према слаткишима наводи неке од њих да их макар и лукавством стекну — ако је на неком аутомобилу прозорско стакло бар мало спуштено, они кроз отвор провуку шапу, притисну кваку, отворе врата и њухом пронађу ђаконије. Зато је управа парка на почетку туристичке сезоне истакла упозорење посетиоцима да добро затварају прозоре на својим аутомобилима ако не желе да сами остану гладни.

ЧАМАЦ ЈЕ ПОЛЕТЕО

После четири године упорног рада млади енглески конструктор је узлетео на свом жирообуту. То је чамац са два пловка који му дају стабилност на води, и са ротором на кратком јарболу — помоћу кога лети. Прва успешна проба је извршена на Темзи близу Лондона.

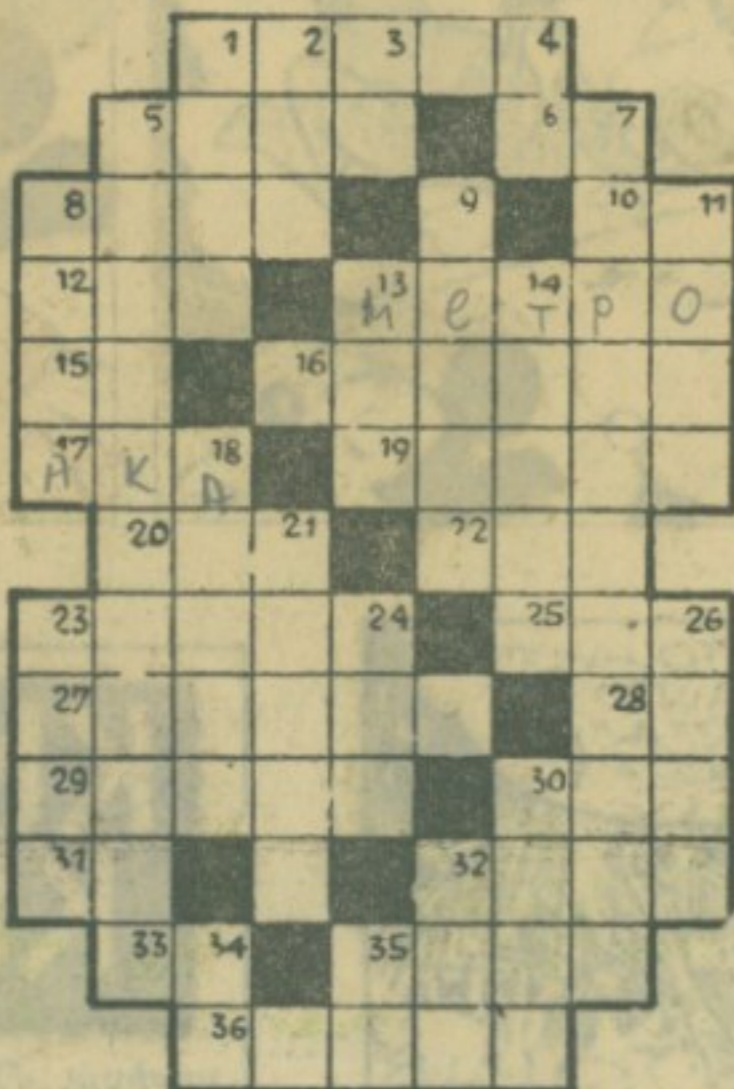
Електрични оштрач

На овом апарату можете истовремено наоштрили нож, маказе и оловку. Магнет држе нож у правилном положају, а маказе такође остају под одређеним углом за све време оштрења. На другом крају апарата је оштрач за оловку у облику диска.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) наша плавина; 2) острво на Јадрану; 3) иницијали нашег књижевника („Слуга Јернеј“); 4) купалиште код Венеције; 5) страна мушко име; 6) врста мача; 7) подземна железница; 8) свежа; 9) страна женско име; 10) лука у Израелу; 11) град у Авганистану; 12) врста шибја; 13) личност из индијског епоса „Махабхарата“; 14) француски вајар (18. в.); 15) острво на Јадрану; 16) бог сунца код старих Египћана; 17) слово латинице; 18) мера за течност; 19) највећи сисар; 20) узвик; 21) присвојна заменица; 22) ономатопеја лавеза; 23) врста колача; 24) град у Тршњанском заливу.

Усправно: 1) прилог за место; 2) онак; 3) познати завод код Ниша; 4) одречна свежа; 5) лице мерство; 6) кружење; 7) река у Сибиру; 8) француски историчар (19. в.); 9) врста ткањине; 10) не прерађен челик; 11) река у Италији; 12) један минерал; 13) домаћа животиња; 14) половина; 15) личност из Шекспирове трагедије; 16) грчко слово; 17) стратешки важна тачка; 18) енглески филозоф (19. в.); 19) лична заменица; 20) река у Италији.

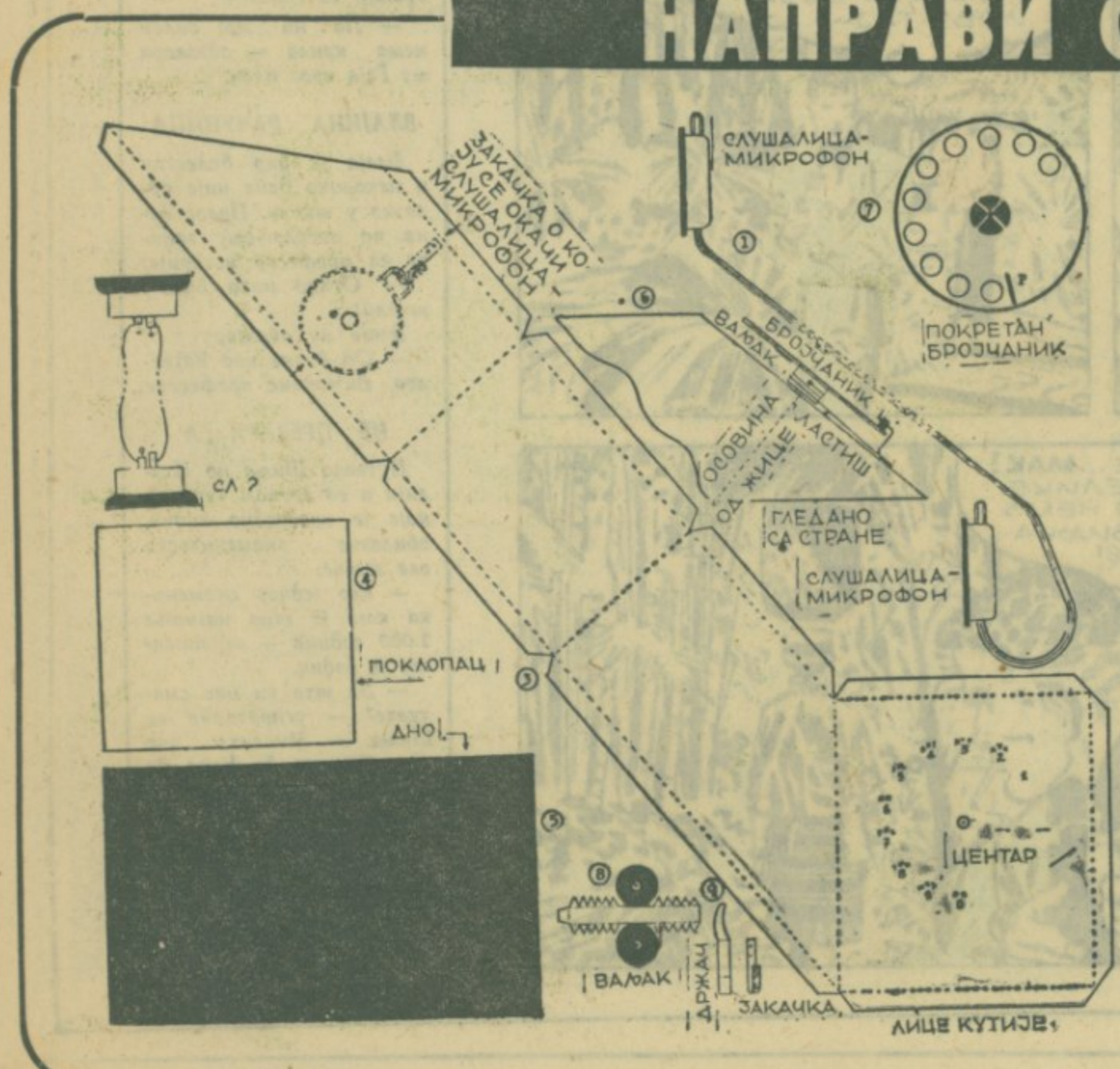
лак; 21) Ана; 22) април; 23) Аре; 24) кланац; 25) С(теван) Т(омашевић); 26) Расин; 27) ата; 28) ат; 29) Лувр; 30) ав; 31) село; 32) Оде-са.

Усправно: 1) пила; 2) она; 3) ма; 4) ти; 5) Марделплат; 6) Јулијан; 7) Марделплат; 8) Лаос; 9) Агана; 10) Коро; 11) Иго; 12) Ада; 13) Тарас; 14) кинин; 15) Акра; 16) лан; 17) етар; 18) аула; 19) лес; 20) во; 21) се.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Помет; 2) мина; 3) И(во) Ђ(ипико); 4) лапа; 5) од; 6) ара; 7) Игало; 8) од; 9) Агадир; 10) сет; 11) онамо; 12) 20.

НАПРАВИ САМ

»ПРАВИ« ТЕЛЕФОН

И не слутите колико је лако пренети глас на даљину. Зато ћете сами моћи да направите телефон. „Душа апарата“ су у ствари две слушалнице у којима можете и да говорите и да вас друг на другом крају јаче чује. А после и ви њега. Према томе овакве слушалнице немо назвати слушалнице-микрофон. Направите их од обичних слушалница детектора и повезати их двема изолованим жицама као на сл. 1 и 2. Важно је само да обе слушалнице буду исте јер кроз њих ће протичати ток струје — а њу ћете производити сами својим говором.

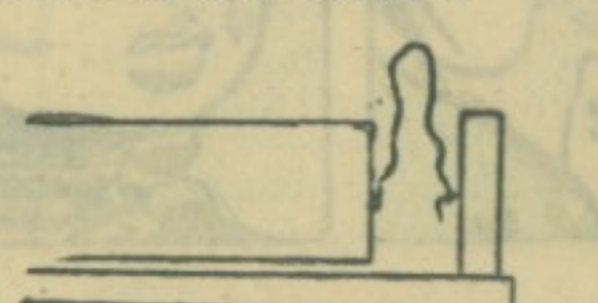
Наравно, не би вам требало ништа више кад ви не бисте хтели „правити телефон“, а њега ћете направити овако: кутију (према сл. 3) од јачег картона са горњим делом (4) и дном (5). На слици 6 видите покретни бројчаник (7). Гледан са стране он налаже на мали ваљак (8) залепљен за кутију, око кога је омотан ластич, причвршћен такође за кутију малим држачем (9). Кроз центар бројчаника и малог ваљка пролази осовина од жице која се причвршћује за супротну унутрашњу виву кутије. Закачку причвршћите на „зад“ кутије, и о њу ћете окачити слушалницу.

Кад и ваш друг направи исти овакав апарат и повезате своје слушалнице-микрофоне дуплом жицом о-

стаје вам само још да окренете број и говорите — али не заборавите: кад ваш друг говори принесите слушалницу уз ухо, а кад му одговарате — говорите у њу да би вас чуо, јер ви имате слушалницу — микрофон.

ДА ФИОКА НЕ ИСПАДНЕ

Да ли се и вама неки пут догодило да јаче повучете фиоку на столу за писање и да вам се она одједном нађе на полу а ствари из ње разлете на све стране? Оваквим негодама није тешко докопати: фиока може да се повезе за сто а да се то споља не примети. У задњи зид стола закуцајте танак ексер са савијеном главом, а други за фиоку па их спојте кананом. Дужина канана треба тако да се подели да крај фиоке не излази сасвим из свог лежишта.

... мрави разносе семене многих биљака. На таквом семену налазе се израслине — курункуле — богате мастима и беланчевинама и тиме се мрави хране. Разношење семена помоћу мравља у природи назива се мирмекорија.

... веће птице живе дуже од ситних птица певачица. Опитима је утврђено да неке птице живе дуже у кавезу

него у слободи (врабац, голуб) јер су у њему заштићене од својих многобројних непријатеља.

... на чамцима издубљеним у једном деблу, такозваним моносилама, стари Словени нападали по Јејеском мору и допирали чак до Крита.

... у замку Фридриха V у Хајделбергу постоји у подруму бач-

ва која може да прими 22.726 литара. Начињена је 1751. године.

... у северној Азији нађене су колибе чији су ѕидови грађени од великих костију мамута и носорога. Сличне ѕграде, познате под именом „валкар“, грађене од костију и рогова јелена постојале су још у 18. веку код Чукча, у Сибиру.

... код неких рачића, тешких свега неколико

грама, избројано је 100 до 200 срчаних откуцаја у минути.

... наша реч „поклисар“, титула која се некад давала посланицима за нарочите државне послове, долази од грчке речи „апокририос“, што дословно значи „лице које доноси одговоре“.

... кратка копча са ременом и лак штит били су главно оружје старих Словена. Како

су Византинци најчешће звали Словене Склавиницима, то су по њима назвали оваква копча „склавинскион“.

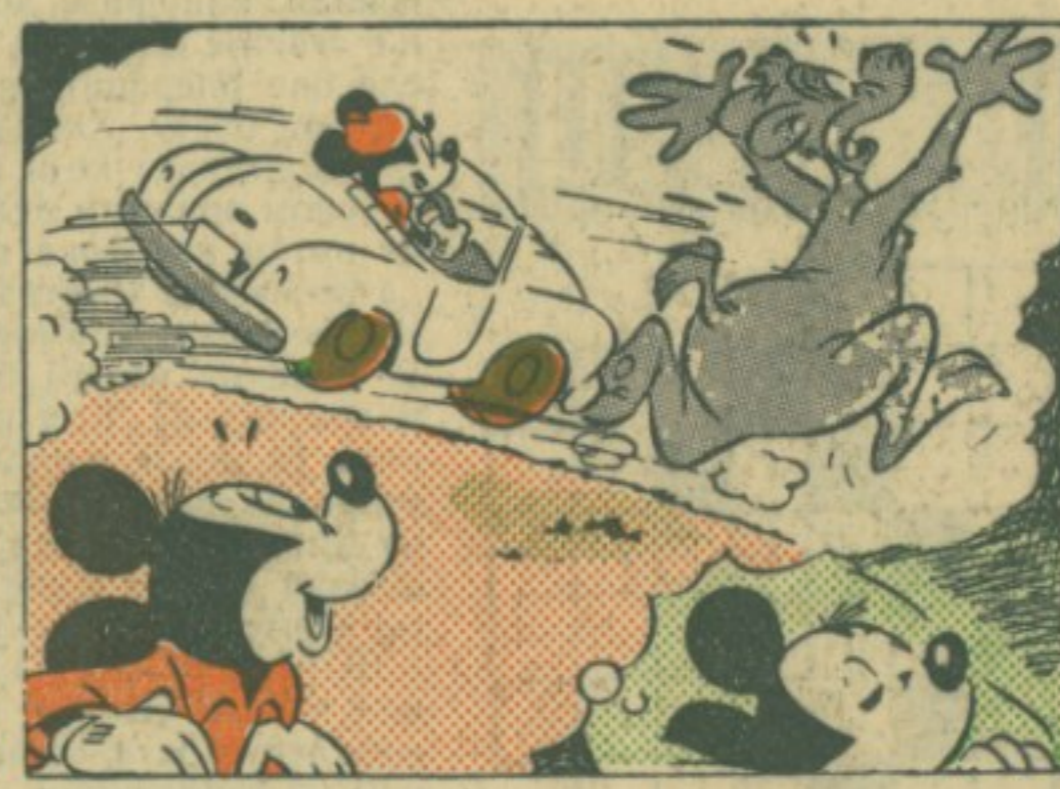
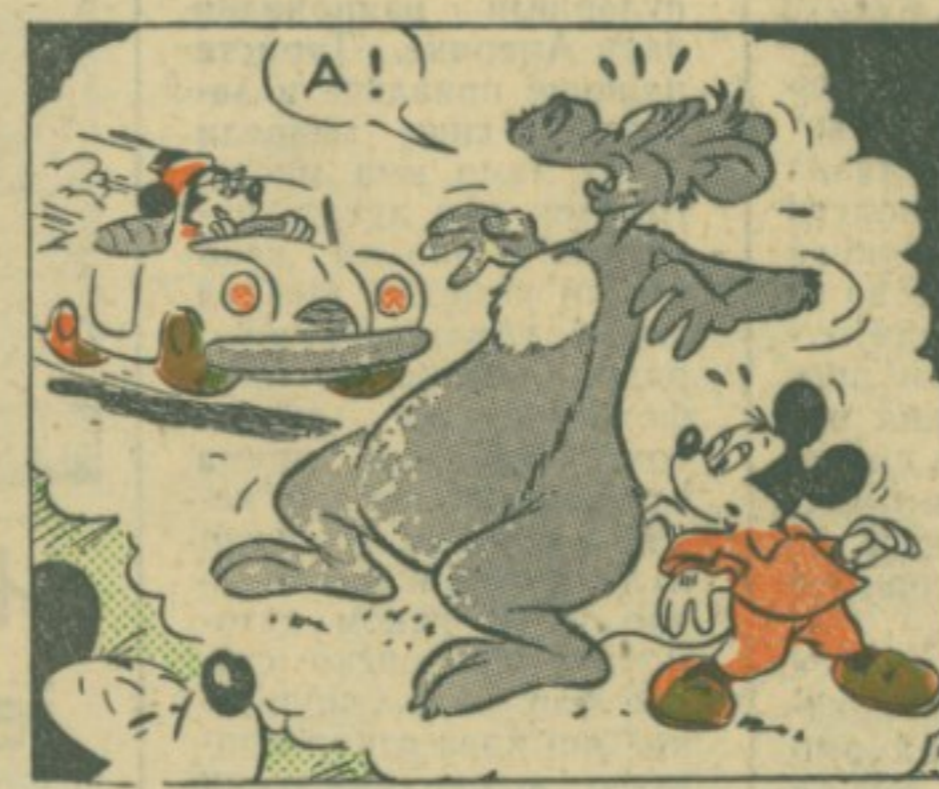
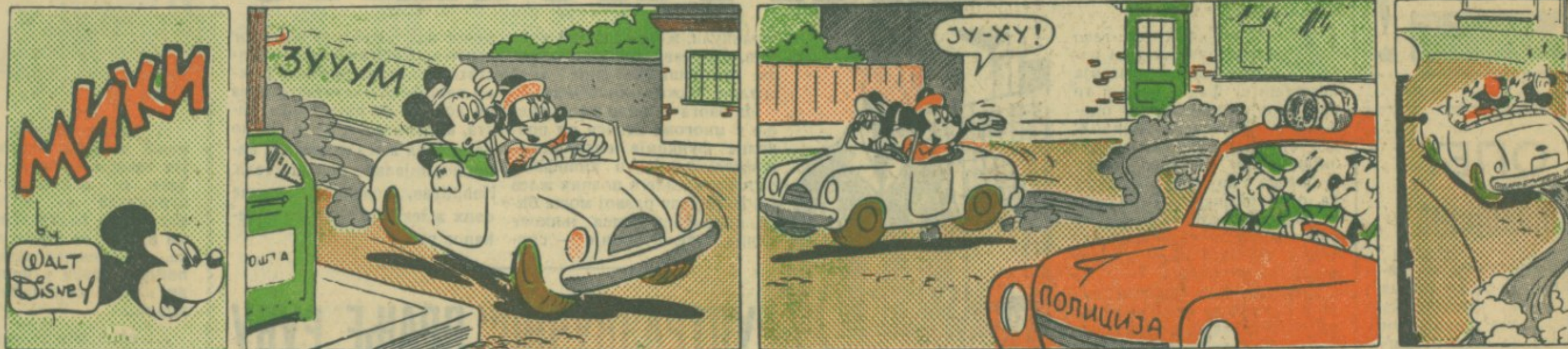
... израду вештачких влакана из материја растворених у течностима први је предвидео, још 1663. године, енглески научник Роберт Хук.

... четвртину чувене шпанске флоте познате под именом „Непобеди-

ва армада“ сачињавали су дубоководни бродови.

... одушевљен успесима свог пријатеља Николе Тесле, песник Лаза Костић писао је 1792. године Валтазару Богишићу: „Јесте ли видели Николу Теслу? Наш Никола се упутио да надмаша Едисона!“

Ква-Ква!

уређује Паја Патак

НЕМА ОН КРИЛА

Гаја се мета по башти са својим новим црвеним балоном. Изненада, балон је захваћен новетарцем полетео.

— Ујка Пајо! — новика Гаја плачући. — Ухвати ми балон. Спаси га!

— Немам ја крила! — бранио се Паја.

— Па ми мој балон нема крила — одговори му Гаја кроз плач.

ВЛАЈИНА РАЧУНИЦА

Влаја је био болестан и неколико дана није одлазио у школу. Првог дана по оздрављењу запита га професор историје:

— Откад ниси био у школи?

Влаја му одговори:

— Од битке код Ватерлоа, господине професоре.

НЕ ПРЕВАРИ ГА

Путовао Шилја по Италији и са групом туриста, које је предводио водич, обилазио знаменитости ове земље.

— Ево једног споменика који је стар најмање 2.000 година — објашњавао је водич.

— За шта ви нас сматрате? — успротивио се Шилја. — Мислите ако смо страни да ћемо да прогутемо све ваше рекламне лажи. Како тај споменик може да буде стар 2.000 година кад смо ми тек у 1961. години.